بەختی ڕەش یــا کــۆمەڵی چەوت*..
-1-.. نەژاد عزیز سورمێ

چەند وێستگەیەکی کورت لە ڕۆژگارەکانی
دوای کۆربوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

نەژاد عزیز سورمێ
بەشی یەکەم

ڕوونکردنەوە

ویستم خوێنەر لەوە باخەبەر بکەم کە ئەم نووسینە نە بیرەوەریە و نە یادداشتنامە،
بەو مانایەی دەخوازێ لەم دوو ژانرەدا هەبن ..
تەنیا نووسینێکە بە داوا و جەختی چەند جارەی هەر دوو دۆستم (نیعمەت عەبدوڵا و تاریق جامباز)وە بۆ پرۆژەیەك نووسراوە تایبەت بە تۆمارکردن و دیکۆمێنتکردنی نەفیکراوانی کوردستان دوای نسکۆی ساڵی 1975 کە لە دووتوێی کتێبێکدا بەم دوایە بەشی یەکەمیان لێ بڵاو کردەوە. هیوادارم لەم قاوخەدا بخوێنرێتەوە.

لەبارەی تایتڵی سەرەکی نووسینەکەیشەوە(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت) وەك لە پەراوێزیشدا ئاماژەی پێدراوە، ئەوە ناوونیشانی یادداشتنامەی
باوکم بووکە نزیکەی 900 و قسوور لاپەڕەی فۆڵسکابی دەستنووس دەبوو
بە داخەوە بە هۆی بۆمبابارانی خانوو و ماڵمان(ناوەڕاستی ساڵی 1974)
بە فڕۆکەکانی سوپای عیراق لە گەڵاڵە تیاچوو .
ناوچەی باڵەکایەتی کە سەرکردایەتی (شۆڕش)ی لێ بوو کە زێدی خۆشمە لە چاو دەشتی هەولێرێ بەهاری درەنگ دەگاتێ .
ئەو دەمەی لە نەزانی و بەدبەختی خۆمان بێ یا گەلەکۆمەکی بەرژەوەندیخوازانی هێزە ئێقلیمی و جیهانگیرەکانەوە ، ڕێککەوتنی (جەزاییر)ی لێ کەوتەوە کە بە ڕێککەوتنی دوو نەیاری مێژوویی و دوو دۆستی مێژوویی دژ بە کورد (عێراق – ئێران) ی لە 6 ی ئاداری جەزاییری 1975 ناسراوە.
ئەو ڕێککەوتنە لە پاشاندا مەینەتی و ماڵوێرانی و خانەگەردانییەکی وای بە دوای خۆیدا هێنا بە کتێبان بگێڕدرێتەوە کە چ کارەسات و کوێرەوەری و ماڵ و گوند و شاروێرانی بەدوادا هات ئێستایش

شوێنەواری ڕەش نەبووەتەوە و باوەڕیش ناکەم بەو ساڵ و زەمانانە ڕەش ببنەوە .
ئەوسا من لە (ئیستگەی دەنگی کوردستان) کارم دەکرد ، یەکەمین پەیامنێری جەنگ بووم سەردانی بەرەی هێزەکانم لە زۆربەی سەنگەرەکانی پێشەوەدا لە چیاکانی کۆڕەك و هەندرێن و زۆزك و سەرتیز و ڕواندز و گەلی مێگر و گەلی شێخ سەید و کەپکی ئارمووشین و (چنێراوە) لەێ بناری چیای هەندرێن کە بارەگای سەرەکی هێزی لێ بوو هەمیشە ڕۆژانە بە ژمارەیەك ڕاپۆرتی ڕۆژنامەنووسی تۆمارکراوەوە دەگەڕامەوە ..
ئەوان ڕۆژان ئێمەمانان بە هێزی هیوا و خەونی ئومێدێکی زۆر لە ئاسۆی بیناییمان فراوانتر ، لێبڕاوانە کارمان دەکرد ، بە دڵێکی ساف و سەرگەرمییەك قابیل بە تەمەنمان ، تەمەنی دەسپێکی گەنجایەتی و سەرەتای هەڵەتی بەجێهێشتنی قۆناخی هەرزەیی کە لە دوایدا ڕۆژگاری نەفرەتی وێنەی ئۆقیانووسێکی بێ بن لێی هەڵلووشین ، نەیهێشت وەك ئادەمزاد بیبینین و بە کامی دڵ هەستی پێ بکەین ، ئێستاش وەختێ لە هەڵسووکەوتێکی نامۆی لە چەشنێك هەڵدەنگوین بە جۆرێکی دی لێکدەدرێتەوە و مۆری دواکەوتوویی و نەدیدکەیمان پێوە دەنرێ .
با سەرتان نەیەشێنم .. کە ئەو کارەساتە ڕوویدا من تەنیا بووم ، ماڵەوەمان لە دیوی ئێرانێ لە ئوردووگای پەنابەران بوون ، ماڵ و خانوومان زووتر بە بۆردوومانی فڕۆکەکانی عیراق وێران ببوو و هیچمان نەمابوو ، (لە هەمووی سەیرتر بۆیان گێڕامەوە کە پاش بۆردوومان ئەوەی مابوو لە پاشماوەی شێ و شیتاڵی ماڵێمان کەس بە کەس ڕانەدەگەیشت لە بە تاڵان بردنی !!)
من بە خۆم کە لە بەرەکانی شەر دەگەڕامەوە ، بارەگایەکمان لە دەوروبەری دەربەندی ڕایەتێ (کانیی گۆرینان) لە دۆڵێکدا هەبوو ، من و حەمەڕەشید هەرەس و مەهدی ئومێد و ڕەوانشاد ڕەحمان فەرهاد کە بێژەری بەشی ئینگلیزی ئیستگە بوو لە خیوەتێکدا بووین ، برادەرانی تریش بەو لا و بەم لا ، سەر و خواری ئێمە لە خیوەتی دیکە ، لەوانە ڕەوانشاد بارزانی مەلا خالید بێژەری سەرەکی هەواڵ ، هەروەها حافز ئەنوەر مایی و ڕەوانشاد دەنسا هەریری بێژەری بەشی سریانی و خەڵەف زێباری و زۆربەی بێژەر و هەندێ لە نووسەرانی بەشی عەرەبی و تورکمانی و ئینگلیزی لەوانە دارا سەدیق نۆرجان بێژەری بەتوانای عەرەبی گەلێکی دی کە بە داخەوە هەموو ناوەکانم لەبیر نەماون ، جاروباریش لە بنکەی ئیستگە لە مەمیخەلان کە بەڕێوەبەرانی تەکنیکی و ئەندازیارەکانی لێ بوون لەپێش هەمووانەوە شەهید عبدولخالق مەعرووف ، هەروەها لە ئەمینداریەتی گشتیی ڕاگەیاندن کە لە

گردمەیدان (ئازادی)ی بەرامبەر گوندی زینوێی شێخی لای لەتیف هەڵمەت و ڕەوانشاد جەلالی میرزا کەریم و فەرهاد (ئەنوەر) شاکەلی و سەلاح شوان و ئەنوەر قادر محەمەد و ڕەوانشاد عومەر عەلی ئەمین و خاتوو گەزیزەی کچی کە بەرنامەی لە ئیستگە هەبوو ڕێکدەکەوت دەمامەوە..

دوای ڕێککەوتنی 6 ی ئادار لە جەزاییر ڕاستەوخۆ دەمانبینی ، بەبەر چاوی ئێمەوە چی چەکی قورسی وەك تۆپ و دژە فڕۆکە بەرەو ئێران دەکشانەوە .

سەرەتا هەواڵێك بەو ڕووکارە هەبوو لە شێوەی سەرپشککردن بۆ بەردەوامی دان بە شۆڕش ، پاشان دەرکەوت پیلانەکە لەوە زۆر گەورەترە بیرمان لێ دەکردەوە..

ئەوە بوو هەر لە دوادواکانی ناوەڕاستی مانگی ئادار وردە وردە لە پێشدا خەڵکی مەدەنی پاشان پێشمەرگە ڕوویان لە سنوور کرد ، هەر چەندە لە هەندێ بەرە شەڕێکی مەردانە کرا و عیراق ئەوسا بە بۆمبای فسفۆر لێی دابوون تا بە پێشمەرگە ڕادەگا زۆر لە خەڵکی مەدەنیشی شەهید و بریندار کردبوو ، کە هەندێ لە بریندارەکان هێنرابوونە نەخۆشخانەی خانێ ، من دوایی کە پەڕیمەوە ئەو دیو لە سێراخی برادەرێکمدا چوومە نەخۆشخانە هەندێ لەو برینداراانەم بینی زۆربەیان بە فسفۆر سووتابوون ، بەداخەوە ئەو برادەرەی من (م . سەردار) کە پێشتر وتیان بریندارە لە نەخۆشخانە شەهید ببوو .

بەینی 18-20 مانگ بوو، بەخێ و خەمی هەموو دونیا (ئاوەهام خۆ دەهاتە بەرچاو) وەکو ئەو خەڵکە بەپیادە ڕێم گرتەبەر بەرەو سنووری ئێران.

ڕێگەی هاملتۆن جادەیەکی بەرین و ڕاستان نەبوو ئەوسا (ئێستاش شێوەی جارانی ون نەکردووە) ئەو هەرای ڕاکە ڕاکە و دۆخی بێئومێدبوونەش تەواوی خەلکی لەلایەك سەرسۆڕما و لەلایەکی دی سەرلێشواو کردبوو .. نەیاندەزانی چی بکەن و بەری خۆیان لەکوێ بکەن..

پرسیار دەهاتە بەرابەر پرسیار، وەڵامیش هەر پرسیار بوو… (بۆ؟)

زۆر لەوانەی چەکیان پێ بوو هەڵیان دەدایە ڕووباری شێخی (ئێمە بەو ڕووبارەی هاوتەریبی ڕێی هاملتۆن دەڵێین – ڕووباری شێخی-)، هەرچەندە گیرفانپووڵییەکی وام پێ نەبوو بەشی حەفتەیەکم بکا، بەڵام چونکە تەنیا بووم لەزۆربەی ئەو خەڵکە باشتر بووم ، کە ماڵ و منداڵی وردیان پێ بوو… وەك عادەتیش لەچاوتروکانێکدا ئازووقە نەما ، هەر ماڵێك بوو چەردەیەکی گل دەدایەوە..

بۆ … بۆ نەژاد، بەهارە بەوەخت ، ڕاستە، بەڵام هێشتا سووی ساردی هەر هەستی پێ دەکرێ و تا بەرەو ژووریش دەبووینەوە ساردتر دەبوو، من کۆڵەپێشتێکم لەشێوەی جانتایێکدا پێ بوو، کە هەندێك بجگوێ و

چەند کتێبێك و وەردەواڵەی وەك تاخمی ڕیش تاشینی تێدا بوو…
بۆیە .. بۆ نەژاد! بەڵام بۆ کوێ؟بۆ چارەنووسێکی نادیار ، کە بەڕاستیش نەمادەزانی چی دەگوزەرێ و بۆچی ، هەواڵی ناخۆشیش وەك ئاگری ناو پووش وابوو تێکەڵی سترێسی دەروونمان دەبوو ، هەندێ جار بۆ هەندێك گەیشتبووە ڕادەی کۆتایی بەژیان هێنان نەك تەسلیم بوون بەقەدەرێکی نادیار…

لەڕێگەدا زۆر لەبرادەر و ناسیاو و خزمم دیتن ، بۆ ئەوەی ورتەیەکمان لێوە بێ، تەنیا سەیرێکی یەکمان دەکرد و حەپەساو لێك تێدەپەڕین.. هەر لەڕێگادا ، لەهەندێ شوێن خەڵکانێکم دەبینی ، لەپەنا بەردێك ، لەجادە لایان داوە ئاگریان کردووەتەوە تا گەیشتمە سنوور، لەچوار پێنج جێی ئاوا لام دا بەبۆنەی دەست و قاچ گەرم کردنەوە ، هەرواش بوو بەڕاستی دەست و قاچم سڕ ببوون ، بەڵام من ئەوسا تازە تەمەنی هەرزەیم بەتەواوی تێنەپەڕاندبوو، زیاتر بەرگەی سەرمام دەگرت و بەپێ ڕێیشتنی ئەو هەموو ڕێگایەش، ئەگەر ماندووشی کردبم. گوێی بەر قاچ و دەستم دابوو..

سەیر لەوەدابوو ، ئەو خەڵك و خوایەش ، هەندێکیان بەماڵ و خێزان بوون ، کە دەڕۆیشتمە لایان ، قسەیەکی ئەوتۆیان نەدەکرد ، لەوەی بەدەر هەندێکیان ، هەموویان نا ، چایەکیان لەقۆغەیەکی فافۆن یان پەرداخێك بێدەنگ لەپێش دادەنام. بۆ ئەوەی قسەیەك بکەن ، بەڵام هەزاران پرسیارم لەچاویاندا دەخوێندەوە ، بۆ وای لێهات ئەوە چ قەدەرێکی شووم بوو ، بۆچی کەس تەنیا ورتەیەکیشی لەسەر ئێمە لێوە نایێ ، کورد بۆچی بە درێژایی مێژوو ئەوندە مەزڵووم و خۆشباوەڕ و ساویلکەیە و چ نەزانە باوەڕ بە دژمنانی دەکا و …تاد ..؟

سەرتان نەیەشێنم هەرچی چۆنێکە پێش خۆر ئاوابوون گەیشتمە حاجی ئۆمەران.

ئەو دەمەی باسی دەکەم حاجی ئۆمەران جمەی دەهات لەخەڵك و پێشمەرگە ، کە زۆریان چەکداریش بوون.

لاونیو پرسیارم دەکرد ، چی بکەین؟ هەمدیس وەڵامم بەپرسیاری تر وەردەگرتەوە.. جێگا و شوێنێکی دیاریکراو نەبوو شەوی تێدا بەڕێ بکەین ، هەرچەندە من وەك خۆم زۆر دۆست و ناسیاوی نزیکیشم لە خەڵکی حاجی ئۆمەران هەبوو ، بەڵام دۆخەکە بەجۆرێك شێواو بوو لەئاپۆڕە و قەرەباڵغی و کەس بەکەس نەبووی ئەو ساتە حاجی ئۆمەرانم لێ ببووە بەغدا کەسم نەدۆزیەوە ناچار هەر والەپەنا و پەسیوان ، هەبوو لەبن سواندەی ماڵان ، لەسەر بانان ، کە زۆر ساردیش بوو و حەوانەوەی تێدا ئەستەم بوو ، شەومان بەکوتکەخەو یان بەبێداری یا بەدواداچوونی هەواڵان بەڕێ کرد.

لەگەڵ کازیوە و وردە وردە لێچوونەوەی ڕەشایی شەو خەڵك تێکڕا

خۆیان تەیارکردبوو بەرەو گوندی (شیوەڕەش) دوا گوندی سنووری عێراق و پاشان سنوور بە ئیستڕاحی ئێرانیان مەرزی ئێرانێ.
لەو لاشەوە هەواڵەکان و پێوەنانی هەندێکیش وەك عادەتی هەردەمی کۆمەڵگەی دواکەوتوو لەبارەی پێشڕەوی هێزەکانی سوپا و فڕۆکە جەنگییەکانی عیڕاق دونیای لێ کردبووینە چەرمی کۆژوولە (چێلەکە). ڕێچکە بەستنی ئەو حەشاماتە لەگەڵ بەیانی دا تا دەهات زیاتر دەبوو… لەناو ئاپۆڕای ئەو هەموو خەڵکە و فشاری بەرپرسانی سنووری ئێران لەپاڵنان و پشکنین و چەککردنی ئەوانەی چەکیان پێ بوو (من بە خۆم تفەنگەکەم لەگەڵاڵە بەتەمای خزمێك بەجێهێشت ، دەمانچەیەکم هەبوو پێشتر باوکم بەدیاری بۆی هاتبوو دابووی بەمن، دڵم نەدەهات بیدەم بەکەس بەئاگاداری باپیرم لەێ لەدەوروبەری زەوییەك ئێمە پێمان دەگوت زەوی(دۆڵاوە گەرمێ) لەبن پاردەیەك شاردەڵوە بەهیوای ئەوەی وەختێك دێ دەریدەهێنمەوە ، دیارە ئەو وەختە ئێستاش نەهات .. واتە من لەکۆڵە پشتێکی سووك زیاترم پێ نەبوو، کە سێ چوار کتێب و هەندێ گەلوپەلی پێویستی ڕۆژانە و چەردەیەکی کەم لەنان و خواردنی قووتووکراو، کە هەمیشە پێم دەبوو بەتایبەتی، کە بۆ ڕووماڵی هەواڵ و ڕاپۆرت بۆ ئیستگەی دەنگی کوردستان سەردانی بەرەکانی شەڕم دەکرد ، بەڵام کێشە لەوەدابوو لەناو ئەو ئاپۆڕایە و ئەو پاڵەپەستۆیە ئاسان نەبوو بگەیتە لای کابرای مەرز ، بەهەر حاڵ من لەگەڵ کازیوەدا وەڕێ کەوتبووم، ئینجا بەهەزار حاڵ پێش داخستنی مەرز ، کە لەگەڵ بوولێڵدا دادەخرا پەڕیمەوە ئەو دیو..
لەوبەر بەدەیان ئۆتۆمبێل و پاس وەستابوون نەفەریان دەبردنە خانێ (پیرانشەهر)، جێی خۆم لەپاسێکدا کردەوە ، هەرزانتر بوو، ڕاستی من پارەیەکی لەو ڕەنگەم پێ نەبوو ، پێشمەرگە ئەوسا مووچە ، وەك مووچەی نەبوو ، ناوە ناوە گیرفانپووڵییەکیان بەناوی (یارمەتی) دەداینێ ، من مانگانە چوار دینارم وەردەگرت ، بەحیساب پەیامنێری جەنگ بووم و هاتووچووم زۆر بوو ، جاروبار لەگەڵ ڕۆژنامەنووسی بیانیش دەکەوتم ، ئەگەر تاك و تەرا هاتبان و بیانویستبایە بچنە بەرەکانی شەڕ ، ناڵێم چوار دینار کەم بوو ، بەڵام بۆ گەنجێکی تازە وێڕاگەیشتووی وەك من بەحاڵ دەیگەیاندمەوە یارمەتییەکی دی، بەتایبەتی زۆربەی جاران نان و خواردنم یا لەبارەگاکانی پێشمەرگە دەبوو ، یان لەبارەگای ئیستگە بەتایبەتیش لەبارەگای هەمیشەیی خۆمان ، تیمی کارمەندانی ئیستگە لە (کانی گۆڵینان) نزیك دەربەندی ڕایاتێ کە لەپێشدا باسم کرد…

بەینی سنووری ئێراق-ئێران دانراوە (کە لەڕاستیدا نە عێراقە و نە ئێران).

تا خانێ کە ئەوسا ئەگەر لەبیرم نەچووبێ (ناحیە) بوو ،

نەدەگەیشتە سەعاتێك، بەڵام بەهۆی ئاپۆڕای پەنابەران کە هەموو بەپێ ڕێیان گرتبوو و ئەو ژمارە زۆرەی ئۆتۆمبێل و پاسان ، دەتگوت لەسەر هێلکان دەڕۆین بە نزیکەی چوار سەعات زیاتریش گەیشتینە شاری خانێ ، خەڵکی خانێ دەتگوت خۆڵ و دۆیان بەسەردا کراوە ، ماتەمینیێکی ڕانەگەینراو لەچاوی کوردی ڕۆژهەڵاتێشدا دەخوێندرایەوە.

ماڵی ئێمە لە ئۆردوگای ئاواران لەشنۆیێ (نەلێوان)ێ بوو، شەویش بوو بەو حاڵ و وەزعە و دڵشکان و نیگەرانی و خەم و بێهیوایی و چارەنووسی نادیار وەکو ماری ئەفسانان لەزۆربەی هەرە زۆرمان ئاڵا بوو نە پێوەی دەدایین نە بەریشی دەدایین ، کە ڕەنگە ئەگەر پێوەی بدابووایین زۆرمانی ئاسوودە دەکرد.

ماڵی خاڵێکم لەخانێ بوو، ئەو شەوەم لەوێ بەڕێکرد ، بەڵام چ بەڕێکردنێك، بەچەندان کابووسی تۆقێنەر.

خانێ بەئاپۆڕای پەنابەرانی کوردی گەرمێنێ(کوردی باشوور) چواربەرابەری خۆی خەڵکی ت□ □زابوو و بەردەوامیش بوو.. لەگەڵ ئەوەی خەڵکی ئەوێ میواندۆست و میهرەبان بوون یارمەتیان دەدایین ، ئێ دیسان هەندێ لەئاوارەکان بەتایبەتی ئەوانەی ماڵ و حاڵیان نەبوو یان ئەگەر هەیشیان بووبێ لەئۆردووگا دوورە دەستەکان بوون کارێکی ئاسان نەبوو لەو کاتەدا جێیان دەسکەوێ ..

بۆ ڕۆژی دوایی هەرچی چۆنێك بوو خۆم گەیاندە ئۆردووگای نەلیوان لەشنۆیێ ، بەڵام گوتیان گواستراونەتەوە ئۆردووگای(ڕەبەت) نزیك شاری سەردەشتێ ، گەیشتمە ئەوێ ، ئۆردووگایش لەخانێ پشێوتر و قەرەباڵغتر بوو، بەحاڵ ماڵی خۆمانم دۆزیەوە ، دایکم کە منی بینی یەکسەر دایە پڕمەی گریان ، ئیدی نازانم لەخۆشی ئەوە بوو جارێکی دی منی بینیوەتەوە ، کە ئەوسا پاگەندە و دەمگۆی هەمەجۆر کرابوو ، لەبۆردوومانی باڵەفڕەکانی حکوومەتی بەغدا کوژران و بریندار بوونی خەڵکێکی زۆر بەتایبەتی لەئیستگەی دەنگی کوردستان ، یاخود بۆ حاڵی خۆمان بوو، کە ماڵ و خانوومان لەگەلاڵە بەبۆردوومانی فڕۆکە تەخت بوو بوو …(دایکم تا وەفاتی کرد چەندین جار ماڵی وێران بووە دواجاری لەشەڕی نەوەدەکانی سەدەی ڕابردووی برایان بوو)

لەو ئان و ساتەدا حکوومەتی بەغدا عەفووی دا لەپاڵیشیدا چەندان وەفدی حکوومەت سەردانی ئۆردووگای پەنابەرانیان دەکرد و هانیان دەدایین بۆ گەڕانەوە ، ئیتر بەکورتی چەند ڕۆژێکی نەبرد چ بەهۆی فشاری بەردوامی ئێران بێ یاخود نیازی گەڕانەوەی خەڵك ئۆردووگاکان بەرەبەرە چۆل دەبوون ، کۆچی پێچەوانە و گەڕانەوە بۆ دیوی عێراقێ دەستی پێکرد ..

ڕاستی من بڕیاری خۆمم دابوو ، نەگەڕێمەوە ، بەو جۆرە ئەوان

بەرەو گەڵاڵە، منیش دوای ئەوەی هەندێ لەبرادەرانی هاوپۆلم دۆزینەوە پاش مانەوەی ماوەیەك لە شنۆ و نەغەدە و خانێ و مهاباد، چوومە ئۆردووگای (زێوێ) لەدەڤەری مەرگەوەڕ، لەوێ بەحیساب بەپێی پرۆگرامی پەروەردەیی عێراق دەخوێندرا قوتابخانەمان بۆ کرایەوە، (دواناوەندی زمناکۆ) من ئەوسا لەپۆلی پێنجی ئامادەیی دەستم بەخوێندن کردەوە، ژمارەیەك لەهاوپۆلانی دواناوەندی گەڵاڵەیشم لەوێدا بینینەوە ، بەڵام داخەکەم ئێران ئەو قوتابخانەشی پاش چەند مانگێك داخست ، قبووڵی نەبوو بەپرۆگرام و بەرنامەی پەروەردەیی لە عێراق پەیڕەو دەکرا بەردەوام بێ.

(لە لایەکی دی هەر لەو کاودانەدا کە نەماندەزانی چارەنووسمان بە چی دەگا ، بێدەستی خۆم بەداوی خۆشەویستییەکەوە بووم ، یەکەمین خۆشەویستی .. کاژێك لە کاژە بەژن بڵندەکانی ڕۆژهەڵات..

بە داخەوە دوای گواستنەوەمان بە زۆری بۆ شارێکی دوورەدەستی باکووری ئێران لێی دابڕام ، هەر ئەو دابڕانە بوو تا ئەمڕۆ ، بەم جۆرە ئەو زامەیش هاتە پاڵ زامەکانی دی ئەوسا و ئێستا .. ڕاستیی ئەو داوەی لە خۆیدا چیرۆکێکە کە پێم وا نییە ئێرە جێی گێڕانەوەی بێ ..)

پاشان من گەڕامەوە شاری مهاباد لەوێ هەندێ لەبرادەر و ناسیاوەکانی نووسەر و ڕۆژنامەنووسم بینینەوە، لەوانە ڕەوانشاد جەلالی میرزا کەریم ، سەڵاح شوان ، هەروەها مامۆستا ئەحمەد هەردی و ژمارەیەکی دی…

کەس لەکەسی نەدەپرسیەوە ڕۆژگارێك بوو وەك چوو نەیەتەوە، هەرچەندە بەداخەوە بەشێوەیەکی دی هاتەوە ، وەك بڵێی ئەمە قەدەری کورد بێ ، بەدبەختی بیداتە دەست بەدبەختیەوە… ئەمەشم بەو بۆنەیەوەیە دەگێڕمەوە ئێمە ناوە ناوە سەردانی نەغەدەمان دەکرد کە لەو کاتیدا تاڕادەیەك هەموو سەرکردایەتی شۆڕشی لێ گیرسابوونەوە.

لەیەکێك لەو سەفەرانە ، لەگەڕانەوەم بۆ مهاباد بە پاسێکی 18نەفەری لەڕێگادا وەرگەڕا ، هەندێ سەرنشینی تێدا بریندار بوون ، یەکێکیان من بووم کە پیلم شکا ، پاش ئەوەی لەهۆشی خۆم چوو بووم کە بەخەبەرهاتم وا دیار بوو نەشتەرگەریان بۆ کردبووم ، خۆم بینی بەتەنیا لەسووچێك لەسەر قەلەوێرەیەکی سەفەری لەنەخۆشخانەی مهابادێ فڕێ دراوم ، هەرچی چۆنێك بوو ئێستاش بیرم نەماوە چۆن کاك جەلالی میرزا کەریم زانیبووی لەنەخۆشخانە هاتە لام ، من ئەوسا بەقەرزی کەی خوا دەروویەکی کردەوە لە ئوتێلی (پارس) دەنووستم، هەر بەو شێوەیەش نانم لە چێشتخانەی (پارس) کە بەتەك ئوتێلکەوە بوو دەخوارد…

(هەرگیز لەبیرم ناچێ بە هۆی ئەوەی قەرزێکی زۆرم لەسەر کەڵەکە

ببوو ، کابرای شاگردی چێشتخانە لە ئوتێل ، کە بەڵ پاڵ چێشتخانەوە بوو هاتە لام و وتی: ئاغا خوایشت دەکەم بەڵام ئاغام دەڵێ ناتوانین چیدی بە قەرز بدەین ، منیش هەر ئەوەندەم پێ گوترا بەو مانایە پێم وت با ئاغات خاترجەم بێ پارەکەی ناخورێ و بە دڵنیاییەوە بەم زووانە بەخێم بۆی دێنم)

ئەو شان شکانەی من لێم بوو بەبەڵایەکی گەورە هەموو ئاماژە پزیشکییەکان وایان دەردەخست سەقەت دەبم ، وا دیار بوو نەشتەرگەرییەکەیان هەروایی بۆ کردبووم، بە قەرز بێ یا بە یارمەتی هەندێ لە خزم و دۆستان زۆر دکتۆرم لەنەغەدە و مهاباد و ورمێ و تەورێزێ کرد بێ سوود بوو ، تا ئەو ڕۆژەی لەگەڵ مامۆستا ئەحمەد هەردی و کاك جەلالی میزرا کەریم لەچێشتخانەی پارس لە مهاباد دانیشتبووین پیاوێك هاتە لامان ، کە پێیان ناساندم دەرچوو مامۆستا نەجمەدینی ئەنیسی بوو بەڕێوەبەری ئیستگەی ڕادیۆی مهاباد، کە سەربردەی پیل شکاندنەکەی من هاتەوە گۆڕێ وتی ئەگەر فڵان (واتە من) ڕازی بێ چاکی دەکەمەوە ، بەهەر حاڵ منی بردە گوندێکی نزیك مهاباد(شێخاوا) بۆ ماڵی بەیتارێکی میللی بەناوی (عەلی شێخاوایی)، ئەو پیاوە زۆری ئەزیەت دام تا ڕادەیی لەهۆش چوون ، بەڵام چاکی کردمەوە…

دوای ماوەیەك خولێکی تایبەتی بۆ قوتابییە ئاوارەکان بۆ فێربوونی زمانی فارسی کرایەوە ، بەو هیوایەی ساڵی دادێ لەقوتابخانەکانی ئێران درێژە بەخوێندن بدەن.، (کە خۆشم یەکێك بووم لەو قوتابیانە).

تازە دەورەکەمان تەواو کردبوو ژمارەیەك ناو بەهۆی دیواری مزگەوت و سینەما و شوێنە گشتییەکان ڕاگەیێنرا ، ئەگەر ئەو ناوانە لەماوەی 48 سەعات خۆیان بە پۆلیس و کەلانتەری بەقەولی ئەوان مەعرەفی نەکەن تەسلیمی عێراقێ دەکرێنەوە، ناوی من یەکێك بوو لەو ناوانە ، بەکورتی دوای ئەوەی خۆمان ناساند لەترسی ئەوەی ڕادەستی عێراقمان نەکەنەوە ، ئێمە کۆمەڵێك بووین چووین خۆمان ناساند و کاتێکی دیاریکراویان بۆ دانایین کە نەدەگەیشتەێ هەفتەیەك، ئێمەیان لەگەراجێکی شاری نەغەدە کۆکردەوە و سواری پاسیان کردین(پاسی هەژدە نەفەری) هەر پاسە و بە ئاراستەیەك و کەسیش نەیدەزانی بۆ کوێمان دەبەن و چیمان لێ دەکەن ، هەر لەگەراج هەر یەکەو هەزار تمەنیان پێ داین ، کە ئەوسا دەیکردە پەنجا دیناری عێراقی.

پاسەکەی ئێمە ڕێگەی ورمێی گرتەبەر ، ئەوسا بە (ورمێ)یان دەگوت (ڕەزاییە)، ئێمە دەوری سەعات 10ی بەیانی بەڕێ کەوتین ، هەر لەڕێگا شەومان بەسەرداهات، بە تەورێز و ئەردەبیل و چەندان شار و شارۆچکەدا تێپەڕین تا درەنگانی شەو گەیشتینە شاری (ڕەشت) ، دوایی

زانیمان لەشاری (ڕەشت)ین ، ئێمەیان لەنزیك كارگەیەك دانا لەشوێنێك نزیكی ڕەشت ناوی (سوومعە سەرا) بوو.

لەوێدا هەر دوو سێ ڕۆژ ماینەوە و پێیان وتین دەتوانن بچنە شار و لەوێ لە ئوتێل بن ، ئێمە چوار پێنج كەس بووین ، ئەوەی بەبیرم مابێ خۆم و ملازم شوان ، كە دوایی بەملازم شوانی پاسێك ناسرا ، هەروەها خوالێخۆشبووان د.سەعەدی غەریب، ڕاگری كۆلیژی كشتوكاڵی زانكۆی سلێمانی و مارف ژاژڵەیی چووینە ئوتێلێك ناوی (بین المللی) بوو (ئوتێلێكی بێ پلە و پایە بوو ناوەكەی لێ خەسار بوو) ، دیارە كە خەرجی ئوتێل و خواردن لەسەر حسابی خۆمان بوو ، ئێمەش ئەوانەی كە ناومان هێنان پێكەوە بووین ، بەتایبەتی من پارەیەكی ئەوتۆم نەبوو ، زۆر جار برادەران هەقی خواردنێكی هاكەزاییان بۆ دەدام .

شاری (ڕەشت) شارێكی جوان و خۆش و شارستانی بوو و لەبەندەری پەهلەوی ئەوسا (ئەنزەلی ئێستا)نزیك بوو ، كە بەتایبەتی كەشتی سۆڤیەتی ئەوسا لەنگەریان لێ دەگرت.

برنجێكی دەرجە یەكیان لەتەواوی ئێراندا هەبوو ، دەڤەرێك بوو بەبرنج بەناوبانگ بوو ، هەمیشە بارانێكی نەرمی هەبوو ، بەڵام بە ئێمە چی كە شەشدەرمان لێ گیرا بوو و نە خەرجیمان هەبوو نە كەس خۆی لێ دەكردین بە ساحێب و لای لێ دەكردینەوە …

دەزگایەك سەروكاری پەنابەرانی لەدەستدا بوو ، هەر ڕۆژەی بەبیانوویەك خۆیان لێ دەدزینەوە و هیچیان بۆ نەدەكردین تەنیا قەولیان پێ دەدایین و بەقسان ڕایانگرتبووین و كەسیش كارێكی پێ نەدەدایین ، ڕێككەوتنی جەزاییر لەگەرمیدا بوو، ئێران نەیدەویست عێراق وا تێ بگا هانی پەنابەران دەدا نەچنەوە ، ئەوە مایەوە تا وای لێهات زۆری نەما بوو بگەینە قۆناخی سواڵی سەرجادە ، لەهەمووشی وێرانتر پارەی ئوتێلمان زۆر هاتبووە سەر… بەو جۆرە ئێمە ، من و ملازم شوان و خوالێخۆشبووان د.سەعدی غەریب و مارف ژاژڵەیی بەناچاری بڕیاری هاتنەوەمان دا تەنانەت من كە پارەی ئوتێلم نەبوو ، جانتاكەم بەپشتێنێ لەباڵەكۆنەكەوە شۆڕ كردەوە خوارێ دەنا كابرای خاوەنی ئوتێل ڕەنگ بوو بەگرتنی بدا بووام ..

بەهەر حاڵ پێش ئەوەی بڕینەوە دەرگا نەما لێی نەدەین ، من كە هیچ وەرقەیەكم نەبوو دوو جار بەدزی چوومە تارانێ ، سەفارەت نەما ئەوەی دەستم پێ ڕاگەیشتبێ نەچم بۆ سوود بوو ، كەس پارەی بەقەرزیش پێ نەدەدایین ، دەنا هەر لەهەمان ئوتێل خەڵك و خوایەكی لێ بوو هەبوون بوون ، وەكو ئێمەش ئاوارە بوون ، (مەبەستم لەگەڵ ئێمەدا هاتبوون)… ئینجا بەمن چی؟

ئیمە هەر چوارمان چووینە شوێنی مەبەست ، كە وا بزانم ئەگەر لەبیرم بێ بارەگای (شیر و خورشید) بوو ، كە هەر ئەوانیش قەولی

زۆریان پێ دابووین و هیچیان جێبەجێ نەکرد بوو ، وا دیار بوو خەڵکی دیشی لێ بوو ، ناویان نووسین ، دوای چەند سەعاتێك چاوەڕوانی ئێمە کۆمەڵێك سواری پاسێکی (هەژدە نەفەریان) کردین بەرەو سنوور ، لە ڕێگای -کرماشان قەسری شیرین-خوسرەوی خانەقییەوە.

پاس کەوتە ڕێ ، ئاخر بەینی ڕەشت و سنووری عێراق بەو ڕێیەدا ماوەیەکە ، لەڕێگادا شەومان بەسەردا هات ، وەك ئێستام لەبیرە کە گەیشتینە تاق بۆستان د.سەعدی ڕەحمەتی کە نەختیکی لەڕێگادا خواردبووەوە دەستی کرد بەگریان بەدەم ئاهەوە بە دەنگێکی بەرزیش هاواری دەکرد ئەوە تاق بوستانە ، ئەوە کوردستانە ، ناوی کوردستانی زۆر دووبارە دەکردەوە و دەگریا ، گەیشتە ئەوەی زۆر لە سەرنشینانی هەژدەنەفەرییەکەیشی هێنایە گریان …

سەعات دوازدە و قسوری شەو بوو گەیشتینە سنوور لەدیوی ئێرانێ ، خاو و خێزانێکی زۆری لێ بوو ئەودیویش دیار بوو ، ژمارەیەکی زۆری لە بارهەڵگرە درێژەکان (ترێلە) وەستا بوون ، ئێمە ئەو شەوە کە ناوەڕاستی پاییز بوو لەو بیابانە ماینەوە، تەنانەت من چەند کتێبێکم لەجانتاکەمدا بوو ، کە هەر ئەو جانتایەشم پێ بوو لەسەرمان سووتاندمان ، بەیانی لەگەڵ ڕۆژهەڵات سنوور کرایەوە ، ڕاستی زۆربەمان پەشیمان بووینەوە هەرچەندە لەناچاریش بووبێ ، بەڵام کە بینیمان بەچ ئیهانە و لێخوڕینی ئاژەڵئاسا لەو دیوو دەمان بەن بۆ دیوی عێراقێ ، سەربازەکان ئەو خەڵکەیان سواری ترێلە دەکرد ، وایکرد بە تەواوی پەشیمان ببینەوە ، هەر چەندە لە دیوی ئێرانێش بەوپەڕی ناچاری بڕیاری هاتنەوەمان دابوو بەڵام تازە چارێکی دیمان لەبەر دەم نەمابوو و وەك دەڵێن تازە تیر لەکەوانێ دەرچوو بوو .. تازە ڕوویشتبوو بەهیچ شێوەیەك ڕێگەی گەرانەوەمان لەپێشدا نەمابوو.

تا پەڕینەوە دیوی ئەو سنوورەی کردوویانە بەسنووری عێراق بەهۆی قەرەباڵغی چەند سەعاتێکی دیکەی پێ چوو ، هەر لەگەڵ پەڕینەوەمان سەربازێکی زۆری لێ بوو، یەکسەر سەری ترێڵەکانیان ئاواڵاکرد وەك ئاژەڵ سواریان کردین ، بەپەستان لەدواوەی ترێڵەکانیان دەپەستاین ، ژن و منداڵی ساوا و پیر و گەنج ، کە بەزەحمەت جێی دانیشتمان دەبووەوە ، نزیکەی سەعات و نیوێك ئاوا ماینەوە تا زۆربەی ترێلەکان پڕ کران ، ئینجا وردە وردە وەجوولە کەوتن ، یەکەم شار پێیدا ڕۆیشتین خانەقی بوو، خەڵکێکی زۆر لەو بەر و ئەو بەری جادە بوون ، وا دیار بوو حکوومەت هێنابوونی، هەندێکیش ڕەنگە بەعسی بووبن ، پەلکە شووتیان تێدەگرتین ، ئێستاش لەگوێمدا دەزرنگێتەوە ، کە بەدەنگی بەرز لەگەڵ هاوێشتنی توێکڵە شووتی دەیانگوت (حوکمە

زاتییەکە هاوردتان)، وا دیار بوو دەزگا حزبی و ئەمنییەکانی حزبی بەعس ئامادەکاریان بۆ ئەوە کردبوو ، دەنا ئێمە دوور و نزیك خەڵکمان دەدی دەم و چاویان وێك هاتبووەوە و بە خەمبارییەوە وەستابوون ، وا دیار بوو زۆربەیان بەزۆر هێنرابوون.

ترۆلەکان خۆشبەز نەبوون لەسەرخۆ دەڕۆیشتن ، کە نەمان دەزانی بۆ کوێمان دەبەن، هەرچەندە ئێمە بەحیسابی (عەفووی عام) گەڕابووینەوە و قەولی ئەوەیان پێدابووین هەر کەس دەچێتەوە شار و شوێنی خۆی ، پاشان وا دەرنەچوو…

ئێستا ترۆلەکان بەخێراییەکی مامناوەندی دەڕێیێدان ، ئێمەش جگە لەتۆز و غوباری ڕێ، نە تیکە نانێك نە قومە ئاوێکیان پێدان.

ترۆلەکان بەرێوەن .. خانەقییمان بەجێ هێشت تا گەیشتینە بەغدا بەژمارەیەك شار و شارۆچکەدا تێپەڕین ، کە گەیشتینە بەغدا ، دەمێك بوو شەومان بەسەردا هاتبوو، دیارە بەغدا وەك شارێکی دیار و هەڵکەوتوو سەردەمگەلێکی بەخۆیەوە بینووە تا گەیشتووەتە ئەمڕۆ ، نەتەوە و ڕەگەزی جیاجیا بە درێژایی مێژووی حوکمیان تێدا کردووە ، زۆر جاریش کەوتووەتە بەر شاڵاوی شەڕ و داگیرکاریی و وێران بوون ، ئەوەتا ئێستاش بەو ڕەنگەیە کە عەرەب بە پایەتەختی بەنازی خۆیانی دەزانن ..

ئێمە لەپشتی ترۆلەکان ئاخنرابووین، چەندان سەعات بوو بێ نان و ئاو ، بەرمان بەجوانی و ڕووناکی شەقامەکانی بەغداوە نەبوو ، لەگەڵ ئەوەشدا ڕەونەقی ساختمان و شەقامەکان ، سەرەڕای برسیەتی و تینوویەتی و ژاوەژاوی قەرەباڵغی ، زۆربەمان لەپشتی ترۆلەوە جار بەجار بۆ تەماشا سەرمان هەڵدەبڕی ، سەیری جادە و بەری ڕووناك و درەوشاوەی بەغدا و گڵۆپە درەوشاوەکانمان دەکرد.

لێ خوا شاهیدە گڵۆپەکانی بەغدا لە برینە هەمیشە خوێن لەبەر ڕژییەکانی ئێمە گەشتر نەبوون ، بەڵام برینەکانی ئێمە کە دەیان ساڵە هەر چەند ساڵ جارێك دەکولێندرێنەوە. ئەوەتا ئێستاش بەخۆ و بەبرینە گەشە کوولێنراوەکانمان لە ترۆلان ئاخنراوین، کە تا ئەم ساتەش بەبەغدا تێدەپەڕین نازانین بۆ کوێمان دەبەن و بەتەمان چیمان لێ بکەن.

نازانین لەکوێدا وەك کۆمەڵە بوونەوەری تێکەڵ لەکوێدا هەڵماندەڕێژن چۆن لەسنووردا تێیان هاوێشتین وەك ئەوەی ئاژەڵگەلێك لەپشتەوەی ترۆلەکان بارکەن وابوو..

ماوەیەك تاڕادەیەك زۆری پێ چوو هێشتا بەغدامان بەجێ نەهێشتبوو، دیارە من وەك خۆم کەم تا کورتێك شارەزای بەغدا بووم ، بەڵام بەغدا شارێکی گەورەیە و بە ڕووباری دیجلەوە بووە بەدوو بەر، بەری ڕەسافە و بەری کەرخ، من هەر ئەوەم لەبیرە ئێمە لەگەڵەکی

(الشعب)ـەوە لە بەری ڕەسافە هاتینە ناو بەغدا ئەوەی دی بەهۆی شلێغی و قەرەباڵغی شەقامەکان ، ماوەیەکی زۆرمان پێ چوو تا بازگەی بەری باشووری بەغدامان بڕی و لەشاری دەرچووین و هاتینەوە سەر ڕاستە ڕێی شەقامی بەغدا بەرەو باشوور…

ترێلەکان بەخێراییەکی مامناوەندی دەڕۆیشتن بەمەزەندە نزیکەی سەعاتێك و هەندێکی پێچوو ڕووناکایی شارۆچکەیەکمان لێ دەرکەوت ، هەر لەدوورێاش هەندێکمان لەپشتی ترێلەکەماندا لەگەڵدا بوو هێشتا نەگەیشتبووینە بازگەی شارەکە وتیان ئێرە (مەحموودیە)یە…

چەندی لەمەحموودییە نزیك دەبووینەوە ترێلەکان خێراییان کەمتر دەبووەوە تا ئەوەی هەر دوای دەربازبوونمان لەبازگەی پێشەوەی شارەکە بەماوەیەکی کورت ترێلەکان وەك ئەوەی هەر ترێلەیەك فارغێنی شەمەندەفەرێك بێ یەك بەدوای یەك لەجادەیان لادا و وەستان ، لەو دەمەدا ئێمە بیرمان بۆ ئەوە چوو دەبێ بەتەمای چی بن… هەندێکمان بیری بۆ شتی خراپ چوو تا ڕادەی کوشتن…زۆرینەش منیش هەر لەگەڵ زۆرینەدا بووم ، وتم ڕەنگە نان و ئاوێـکمان بدەنێ ، کە نزیکەی شانزدە سەعات بوو بەڕێوە بووین هیچیان پێ نەدابووین ، منداڵان لەپشتی ترێلە بەخۆیاندا کردبوو ، ئەوە جگە لەسەرما و تۆزی ڕێـگا لەپشتی ترێلەی سەرکراوەدا هەراسانی کردبووین، کەچی دەرچوو بۆ پاسەوان و شوفێری ترێلەکانە پشوویەك بدەن و نان و چا لەو چەند چێشتخانەیە بخۆن ، کەوا پێ دەچوو پێشەکی بۆیان ئامادەکرابێ ، بەوەی ترێلە بەترێلە هاتن ئاگاداریان کردینەوە کەس دانەبەزێ و لەجێی خۆی نەجوولێتەوە، هەرچەندە هەندێ لەو بەساڵاچووانەی ناو ترێلەکان ئاوا شەفاعەتێـکیان بۆ ژن و منداڵەکان کرد کە برسیانە و تێنوویانە و هەیە پێویستی بەسەر ئاوە… دادی نەدا .

سەعات و نیوێـکی زیاتری پێ چوو تا شوفێر و پاسەوانەکانی لەگەڵیان بوون ، هەر ترێلەیەك دوو پاسەوانی چەکداری لەگەڵدا بوو ، کە لەپێشەوەی ترێلە سوار بوو بوون نان و چایان خوارد ئێمەش لەناو ترێلەدا ئەژنۆمان لەباوەش گرتووە ، ئەوەی دەبێرژێ ، ئەوەی بیر لەچارەنووسی نادیاری خۆی دەکاتەوە، تێشمان دابوو لەماوەی وەستانی ترێلەکان بەهەر جۆرێك بووە پەنایەکی دروست دەکرد میزێك لەناو بۆدی ترێلەدا بەناو درزی بۆدی بەسەر تایەکاندا شۆڕ دەکردەوە کە هەندێـکیان نیوەی هەڵدەبەزییەوە و بەخۆی دەکەوتەوە ، یەکیان من بووم لەگۆشەیەکی ترێــلەدا ئەو قارەمانیەتیەم نواند و زۆربەیشی هەلبەزییەوە و بەخۆم کەوتەوە، کار لەوە ترازا بوو چیتر خۆمان ڕابگرین ، ئەوەی باش بوو من دوو سێ پاکەتی جگەرەم پێ بوو، کە هەندێ جار جگەرە جگەرە وەریشم دەکرد بۆ جگەرەکێشانی ناو ترێلە ، هەندێکی پێ چوو غەڵبە غەڵبی دەنگی شوفێر و پاسەوانەکان پەیدا

بووەوە کە تێریەتی و ئینتەللایی ئەوان لەبەرامبەر برسیەتی و تینوویەتی ئێمە هاوکێشەیەکی لاسەنگی پێکهێنابوو ، هەندێ جاریش لەگەڵ جوولەی ترێلەکان جۆرێك لەکۆمیدیایەکی مرۆییانەی بەرپا دەکرد ، هەندێ دانیشتووانی پشتی ترێلەی دەخستە پێکەنین.

بۆ یەکەم جار بوو لەو ڕێیە دوور و درێژە پێبکەنین ، بەهەندێ لەنووکتەی ماوە بەسەرچوو کە زۆر جار لەساتەوەختی دەست لەخۆ شۆردندا دەگێڕدرێنەوە…

ترێلەکان کەوتنەوە ڕێ ، کات لەنێوەی شەو نزیك دەبووەوە ماوەیەکی زۆری نەبرد ژمارەیەکیان بەرەو ڕێیەکی دی لەزنجیرەی ترێلان جیا بوونەوە ، ئێمە بەلایەتەکانیانەوە زانیمان لایاندا ، ئەوانی دی بەترێلەی ئێمەوە بەردەوام بوون لە ڕۆیشتن..

کات بۆ دووی شەو دەچوو، ڕێگا تا ڕادەیەك چۆل بوو ، ئەو ترێلانەی بەر ڕێڕەوی ئێمە کەوتن ، پاش ئەوەی هەندێکیان لەگەڵ دەرچوونمان لەقەزای مەحموودییە بەمەزندە نەدەگەیشتنە دە ترێلە ، کەمتر بوون ، نزیکەی سەعات و چارەگێك بۆ سەعاتێك و نیو دەڕێیدا بووین ، تا گەیشتینە شوێنێك نەمان دەزانی کوێیە باکوور و باشوور و ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوامان لێ تێك چوو بوو ، بەو شەوە شوێنێك بوو لەدێیەك دەچوو، دیار بوو زۆربەی خانووەکانی قوڕ بوون ، ترێلەکان لەچۆلەوانییەکدا وەستان، پاسەوانەکان هاتن و ئێمەیان هێنا خوارەوە و بەسەر ئەو خانووە قوڕانەیان دابەش کردین ، ئێمە هەر چوارمان کە سەڵت بووین و پێکەوەش لەشاری (ڕەشت)ی ئێرانەوە گەڕابووینەوە ، پاش بگرە و بەردە و حەفت و هەشتێکی زۆر تا سەلماندمان ئێمە پێکەوەین و خانوویەك لەو خانووە قوڕانەیان داینێ ، من و ملازم شوان و هەردوو ڕەوانشاد د.سەعدی غەریب کە ڕاگری کۆلیژی کشتوکاڵی زانکۆی سلێمانی بوو. هەروەها مارف ژاژڵەیی کە لەڕاستیدا من لە (ڕەشت)ـەوە ناسیبووم ، ئەوەی دەیڵێم و تا وەرگرتنی خانووەکە سەعات خۆی لەچواری بەرەبەیان دەدا ، ئێمە تا ئەو ساتە ئەوەی پەیوەندی بەژیانی بایۆلۆژیمانەوە هەبێ نەمان کردبوو لە نان و ئاو و …تاد. نان و ئاو دابەشکردن تا بەر ئێمە کەوت کازیوەی دا و سپیایی بەرەبەیان لەدەرکەوتندا بوو ، هەر یەکەو دەبەیەکی ئەوەی جاران نەفتیان تێ دەکرد ئاو و (چونکە ئەو شوێنەی لێیان دانا بووین ئاوی لێ نەبوو) سێ تا چوار ئەستوورك و هەندێ ماست و یەك دوو هێلکە و یەك دوو سەرکە پیازیان پێداین .

وەك شێت و هار (لەپرسەیەکی کەس نەدیدەدا) هەموویمانم تەخت کرد ، شتێکی چەند خۆش بوو هەست بەتێر بوون ، خۆڕایی نییە پێشینان وتوویانە (برسیەتی ڕەگێکی هاری تێدایە)، ئا لەبیرم چوو یەکەو دوو بەتانی عەسکەریشیان پێداین، هەندێکمان دوای خواردن

بەتانییەکەمان ڕاخست و پاڵمان بەدیواری ژوورەکەدا، من دوو جگەرەشم کرد بەسەرا ، خەوەکوتکە دەیبردینەوە، بەڵام خەوی ناچاری بوو وەك دەڵێی (خەو سوڵتانە) دەنا هێشتا تا ئەو کاتیش لەخۆمان دڵنیا نەبووین چیمان لێ دەکەن تا ئەوەی وردە وردە ترێلەکان سوڕانەوە و خۆیان ئامادە دەکرد و ڕێیان گرتە بەر و گەڕانەوە ، بۆ کوێ چوون ، ئێستاشی لەگەڵدا بێ نازانم..

بەیانیدا ، خۆرهەڵات ، لەو ناوە تاك تاك خەڵکی گوندمان ، کە دوایی دەرچوو (ناحییەیە) و گوند نییە بینی زۆربەیان دەستووری عارەبیان لەبەر بوو لەعەگال و چەفیە و دیشداشە و نەعلی پێ… بەڵام خوا هەڵناگرێ بەڕێز بوون لەگەڵمان تەنانەت هەندێکیان پێیان دەوتین (تحاتجون شی) هیچتان پێویست نییە ، لێمان پرسین ئێرە کوێیە ، وتیان ئێرە (عتێیشی)یە ، بەڵام ناوی ڕەسمی (ناحية الحسينية)یە ، وتیان سەر بەکەربەلایە ، کەربەلا لێرە نزیکە ، کە دوای دەرچوو ناونانی (عتێشی) کە لە عەتشانی عەرەبییەوە هاتووە ، گوایە لەم جێیەدا ئیمامی حسێن و ئیمام عەباسی برای و هاوەڵانی سەریان بڕاوە.

نێوان ئەوێ و کەربەلا ، هەر بەقەد نێوانی هەولێر و عەنکاوە نەختێك زیاتر دەبوو، لەو بەینەدا پاسی (تێمس)ی بچووك کاریان دەکرد و نەفەریان دەهێنا و دەبردن.

عتێشی وەکو ناحییە بوو بەڵام خەڵکێکی هەژاری لێ دەژیا و زۆربەیان وا پێ دەچوو بەکشتوکاڵ و ماڵات بەخێوکردنەوە خەریك بوون ، باغ و بێستان و دار و درەختێکی لەخۆ زیاتری لێ بوو ، زۆربەی ژنان لەچکدار و عەباپۆش بوون ، سوێندی کەم تا کورتێك ناخۆم کە پێ دەچوو خوێندکاری قوتابخانە بن لەناحییەکەوە هەندێکیان هاتوچووی کەربەلایان دەکرد ، تەنیا لەچکدار بوون ، بەڵام عەبایان نەدەپۆشی… حەفتەیەکی برد بەو حاڵە ماینەوە ، لەو ماوەیەدا هەندێك قاپ و قازان و شتومەکی پێویستی خواردن و تەباخێکی بچووکمان (چوولە) لەحسابی خۆمان بەکۆمەکی هەموومان پەیدا کرد ئەویش بەهەزار حاڵ ، چونکە زۆربەمان نەمان دەزانی چارەنووسمان چی دەبێ ، تا ئەوەی ڕۆژێ دوای دە ڕۆژ لەهاتنمان پێیان وتین دەتوانن بچنە شار (واتە کەربەلا) ئێمە وەك ئەوەی پێیان وتبین هەر کەس بچێتەوە شار و ماڵی خۆی ئاوامان لێ خۆش هات و چووین ، ئەو ناحییەیە تەنیا یەك چایخانە و کەبابخانەیەکی بچووك زیاتری لێ نەبوو ، وەڕس بوو بووین لەچایخانە و ئەو چوار دیوارە قوڕەی تێیدا بووین… بنیادەم سەیرە بەرگەی چەندین سەختیی دەگرێ کەچی چاوی بەهیچیش لێ هەڵنایێ ، بەهەر حاڵ ئێمە هەر چوارمان بڕیارماندا بچینە کەربەلا.

بۆ چوون بۆ کەربەلا، گەراجێك هەبوو پێیان دەوت گەراجی کەربەلا ،

ژمارەیەك (تڕمیس) پاسە هەرە بچووکەکانی لێ دەوەستان کە دەوری دوازدە کەسی هەڵدەگرت ، بەنرخێکی ڕەمزی لەبەینی کەربەلا و عتێشی نەفەری دەگواستەوە، ئەو ڕۆژە کەیفمان زۆر ساز بوو بەتایبەتی کە پێیان وتبووین چەند ڕۆژێکی تر داتاندەمەزرێنین.

هەر چوارمان سواری تڕمس بووین بەرەو کەربەلا، زۆری پێنەچوو ئاوا چارەگێك یان زیاتر یا کەمتر گەیشتینە شوێنی وەستانی تڕمسەکان لەگەراجی کەربەلا کە لەناوەڕاستی شار بوو…

کەربەلا دیارە شارێکی پیرۆزە لای شیعەکان بەوەی مەرقەدی ئیمامی حسێن و ئیمام عەباسی برای لێیە و هەمیشە زیارەتکاری بۆ دێن بێجگە لەعاشوورا کە سێ هێندەی شارەکە خۆی زیارەتکاری تێ دەڕژێن زۆرجار لەعاشوورایێ ئەوەندە قەرەباڵغ دەبوو دەرزیت هاوێشتبا نەدەکەوتە ئەرزی ، جگە لەوەش کەربەلا لەچاو خۆی و هەندێ شاری تری باشوور شارێکی خاوێن بوو ، تەناتەت زۆر لەنەجەف خاوێنتر بوو کە مەرقەدی ئیمامی عەلی لێیە. جگە لەوەش کەربەلا بە باغ و بێستانەکانی دەوروبەری بەناوبانگ بوو… زۆربەی خەڵکی بەتایبەتی دوکاندارەکان کە سەروکارمان لەگەڵ دەبوون ، زمانی فارسیان دەزانی ، لەجوانی و سەرنجڕاکێشی کچ و ژنانیشیان هەر گەڕێ کە ئایەتێك بوون لەجوانی جیاواز مەسەلا ئەسمەری چاو کاڵ. یان سپی چاو ڕەش و سەوز ، یاخود غەمزەداری شیرین .. هەموو ئەوەی ئێستا کچ و ژنان بەجوانکاریش نایگەنێ ، لەکەربەلا بەسرووشتی خۆیان هەبوون ، هەندێ وایان لێکدەدایەوە ئەوە بەکاریگەری تێکەڵاوی ڕەگەزی فارس و عەرەبە، من بەخۆم ئەوەندەی دیومە لەجوانانی کەربەلام جوانتر نەدیوون.

لەلایەکی دی کەربەلا وەك شارێکی پیرۆز باڕ و مەلها و جێی لەشفرۆشی و قومارخانەی بەڕەسمی تێدا نەبوو و هەر بەدوایی قەدەغە بوون ، ئەوەی ویستبای بخواتەوە دەبووایە بچێتە ناحییەی (توێریج) کە نیو سەعاتێك لەکەربەلا دوور بوو، ڕەنگە ئێستا قەزا بێ.

هەردوو مەرقەدی ئیمامی حسێن و ئیمام عەباسی برای هەر یەکێکیان لەشەقامێکی سەربەخۆ بوون….

ئێمە هەر دابەزین ، بەپیاسە بەناو شاردا سووڕاینەوە، ئەو شەقام بۆ ئەو.. باڵەخانەشمان زۆر دیتن ، کە زۆربەیان یان ئوتێل بوون یان شووقەی ئامادەکراو بۆ زیارەتکاران…. جگە لەوەش زۆر چایخانەشمان لەڕێڕەوی پیاسەماندا بینی… تا ئەوەی لەچایخانەیەکی ئاوا نەختێك گەورەتر لەوانی دی لەدەوروبەری مەرقەدی ئیمام عەباس دی و بڕیارماندا پشوویەك بدەین و هەر دانیشتین و دانەنیشتین من لەدووڕا نیعمەت عەبدوڵڵام بینی لەگەڵ سێ چوار کەس لەسەر قەنەفەیەکی داری کۆن ، لە وێنەی قەنەفەی چایخانەکانی هەولێر بە نموونە چایخانەی مەچکۆ دانیشتبوو.

وتم براینە ئەوانەی ئەوسەر هەموو کوردن ، من یەکێکیان بەناسین دەناسم ئەوانی دیشم دیووە، بەڵام نایان ناسم دەچمە لایان، ئەوان دانیشتن من بەرەو ڕووی نیعمەت چووم، ئەویش کە لێی نزیك بوومەوە منی ناسیەوە، ئاخر ئێمە لە ناوەڕاستی حەفتاکانەوە یەکترمان دەناسی ، جگە لەوەی ساڵی 1974یش زۆر جار تەسادوفم دەکرد… ئەو لەمن ، من لە ئەو نزیك بووینەوە باوەشمان بەیەکدا کرد، کە حاڵەتێکی ئینسانییە دوو غەریب لەشوێنێکی وا یەکتر ببیننەوە(وکل غریب للغریب نسیب) ، وتی وەرە ئەوە برادەرانن ، کە چووم حاکم تۆفیق کە وەختی خۆی مدیر ناحیەی گەڵاڵە بوو ناسیمەوە ، هەروا برادەرێکی تر صادق کە لە هەولێر لە چاپخانەدا کاری دەکرد، خوای لێی خۆش بێ کۆچی دوایی کرد، ئەویشم ناسیەوە ، یەکێکی دیکە کە ناوی شێرزاد جبرائیل ئەوم نەدەناسی، هەروەها برادەرێکی تر، بەهەر حاڵ منیش ئەوانم بردە لای برادەرانی تر کە پێکەوە بووین، ئیتر بازنەکە فراوانتر بوو و دەردە دڵ زۆرتر تا درەنگانی عەسر، دوای ئەوەی هەر لەتەك ئەو چایخانەیە چێشتخانەیەك هەبوو نانی نیوەڕۆمان لێ خوارد. پاشان نیعمەت و ئەوان وا دیار بوو لەشووقەیەك دەژیان ، ئێمە درەنگمان بەسەردا هاتبوو چوینەوە گەراج و گەڕاینەوە جێی خۆمان لە خانووە قوڕەکانی (عتێیشی).

هەفتەیەکی نەبرد پارێزگاری کەربەلا (محمد حسین حسن الشامی) کە پاش چەندین ساڵ زانیمان لەسەر ئەوەی چوو بووە پرسەی سەرکردەیەکی خزمی کە سەدام حسێن ئیعدامی کردبوو، 6 ساڵیان حوکم دابوو و لەزیندان بووە، بەهەر حاڵ پارێزگار وەك چۆن چووە لای نەفیکراوەکانی تر هاتە لای ئێمەش.

لەگەڵ نزیکبوونەوەی لەو حەسارەی ژوورەکەی ئێمەی لێ بوو ، دەم و دەست ڕاوانشاد د،سەعدی غەریبی ناسیەوە کەوا دیارە لەقۆناغی زانکۆدا دەرسی پێ وتووە، ئیتر لەگەڵ بینینی د. سەعدی ئوستاز وە ئوستازی دەکەوتەوە ، وا باوە مامۆستا قوتابی خۆی ناناسێتەوە بەپێچەوانەوە قوتابی مامۆستای دەناسێتەوە ، ناسینەوەی د.سەعدی غەریب لەلایەن پارێزگارەوە خێری بۆ ئێمەش پێوە بوو، یەکسەر بۆ بەیانی بە ئەمری پارێزگار ئێمەیان لەبینایەکی حکوومی کە بیرم نەمـاوە قوتابخـانە بـوو یـاخود بۆ فەرمـانگەیەك دروسـتکرا بـوو گواستەوە ، ئیتر لەکۆڵ مێش و کێچ و پێشکە بووینەوە، بیناکە بۆ ئێمە لەکۆشکی پاشایان خۆشتر بوو ، بەتایبەتی کە شەش یان هەشت حەمام و ئاودەستی تێدا بوو ، حەوشەیەکی گەورە.. هەر لەوکاتەێشەوە پارێزگار هەرێی ئەوەی پێداین وا بکەن پەلە بکرێت لەدامەزراندنمان لەناو شار وەك د.سەعدی داوای لێ کرد ،

(*) (بەختی ڕەش یا کڕمەی چەوت) لە ئەسڵدا ئەمە ناوونیشانی یادداشتەکانی باوکم بوو کە نزیکەی نۆ سەت و قسوور لاپەڕەی فۆڵسکاب (A4)ی دەستخەت بوو ، بێجگە لە چەندان وێنە و دیکۆمێنتی گرینگ کە بە داخێکی زۆرەوە بە بۆردمانی فڕۆکە لەگەڵ خانوو و ماڵمان ساڵی 1974 لە گەڵاڵە تیاچوو .

مرۆڤبوون لەنێوان ئایین و ئەخلاقدا.. فەرەیدوون سامان

ئەخلاق لە مرۆڤایەتییەوە سەرچاوە دەگرێت نەک لە ئایین (ئیمیل دورکهایم).

پێموایە فاکتەری دیارکەر لە هەموو ڕەفتارەکانی مرۆڤدا سەر بە مرۆڤایەتییە. گشتگیربوون ئەو مرۆڤایەتییە کە ناچارمان دەکات ئیدانەی توندوتیژی بکەین، پرۆتیستۆی تاوانکاری بکەین، نەوەکانی داهاتوومان ئامادە بکەین بۆ گفتوگۆ و ئاڵوگۆڕی بیرورا و بۆ ڕێککەوتن و دانوستان بۆ دوورکەوتنەوە لە مەترسییەکانی توندوتیژی، ئەمانە ئەو ئەخلاقە گشتگیرانەن کە دەتوانن تا ڕادەیەکی زۆر توندوتیژی و شەڕ لەناوبەن، یان لانیکەم سنووورداری بکەن، بۆ ئەوەی واقیعبینتر بین. بەبێ ئەمە: شەڕەکان کە بەناوی ئایینەوە ئەنجامدراون، شەڕەکان کە بە ناوی بەکافرکردن و داگیرکاری و ئاوارەیی و دەرکردنەوە ئەنجامدرابوون، شەڕەکان کە بەناوی ئەرکی پیرۆزی بڵاوکردنەوەی پەیامەکەوە کرابوون، بەناوی ئایین و بەناوی بڵاوکردنەوەی پەیام و قسەی خودا – و بەناوی ئەنفال و فەتحکردن ئەنجامدرابوون. هەموو ئەمانە بەبێ ئەوەی بچینە ناو وردەکارییەکان، بەگومان بەناوی ئەم ئەرکەوە تفەنگ و شمشێر و کوشتن و جێبەجێکردنی سزاکان هەبوو. هەموو ئەمانە بە باشی ناسراون، ئەمە ناگەڕێینەوە بۆی. ئەگەر بە کورتی بگەڕێینەوە سەری، ئەوە دەبێت جەخت لەوە بکەینەوە کە شتێکی گرنگتر و بەردەوامتر هەیە و ئەویش مرۆڤایەتییە. مرۆڤایەتی سەرچاوەی سەرەکی ئەخلاقە کە گەرەنتی پێکەوەژیانی نێوان گروپ و ئایینە جۆراوجۆرەکان دەکات، تەنانەت ئەگەر ئەو ئایین و گروپانە ناتەبا و ناکۆکیش بن.

کێشەکانی پەیوەندی لە نێوان ئەخلاق و ئایینـدا لە ڕووی ئەنترۆپۆلۆژی و کۆمەڵناسییەوە پرسێکی یەکلاکەرەوەیە، دۆرکهایم دەڵێت: کاتێک ئەخلاق دەست پێدەکات کە وابەستەبوون بە گروپێکەوە دەست پێدەکات، واتە کۆمەڵگە لە ڕێگەی ئەم گرێبەستە ناڕاستەوخۆیەوە دامەزراوەکان بەرهەم دەهێنێت، لەوانەش دامەزراوەی ئەخلاقی، بە چ واتایەک باس لە دامەزراوەیەکی ئەخلاقی دەکەین؟
ئێمە باس لە پلەبەندییەکی بەهاکان دەکەین، سیستەمێکی ئەرکە بەهاکان کە تاکەکان تێدەپەڕێنێت و پەیوەندییەکانیان لەنێو کۆمەڵگەدا ڕێکدەخات. ئەمە ئەخلاقە! ئەخلاق لە نەریت و ئاوەزەوە سەرچاوە دەگرێت، هەروەها لە ئایینیشەوە سەرچاوە دەگرێت. کاتێک باس لە ئەخلاقی ئایینی دەکەین، باس لە دیاردەیەکی گشتگیر دەکەین.
ئایین لە هەموو کۆمەڵگەیەکدا بوونی هەیە، لێکۆڵینەوە ئەنترۆپۆلۆژییەکان پشتڕاستی دەکەنەوە کە لە خێڵ و کولتوورە ڕەسەنەکاندا، شتە پیرۆز و تابووەکان هەبوون.
لە هەر شوێنێکدا قەدەغەکردن بدۆزینەوە، ئیمتیازێکی ئەخلاقی دەبینینەوە، کە خۆمان لەم کارە یان ئەو کارە بەدوور بگرین. ئەو تێڕوانینەی کە لاوازبوونی ویژدانی ئایینی مرۆڤ و هەستی مرۆڤ و ئەخلاقی لاواز دەکات، لەدوانێکی ڕێژەیی و بەپێی کۆنتێکست و کۆمەڵگە دەگۆڕێت و لەگەڵ ئەو گرەوانەی کە پەیوەندی بەوەوە هەیە پەرەدەسێنێت، شەڕە ئایینییەکان- جەنگی خاچپەرستەکان، شەڕەکانی هەڵگەڕانەوە لە ئیسلامدا، شەڕی نێوان کاسۆلیکەکان، پرۆتستانتەکان و ململانێ و شەڕی نێوان سونەو شیعە، هەموو ئەم نموونانە ئەوە پشتڕاست دەکەنەوە کە قسەکردن لەسەر ویژدانێکی ئایینی کە مرۆڤایەتی یان لانیکەم بەشێکی ئاراستەی مرۆڤایەتی دەکات، بەرەو چاکە و ئاشتی، زیادەڕۆوییەکە کە بێبەری نییە لە بنەما ئایدیۆلۆژییە ناسراوەکان.

مەبەستیش ئەوەیە کە هەندێک شەڕە لە هەندێک شەڕی تر وێرانکەر و دڕندەتر بوون. لە کۆتاییدا بابەتی سروشتی چەک و سروشتی ئامێرەکانی کوشتنە. جەنگی یەکەم و دووەمی جیهانی بە جەنگی خاچپەرستەکان بەراورد ناکرێن، بە شەڕەکانی هەڵگەڕانەوە، بە ململانێی نێوان کاسۆلیک و پرۆتستانت… بێگومان ژمارەکان ڕێژەیین؛ ئەوان هیچ پەیوەندییەکیان بەو ژمارە ڕەها و سەرسوڕهێنەرە نییە، کە لە کۆتایی جەنگی دووەمی جیهانیدا لە هێرۆشیما و ناگازاکی بەهۆی چەکی ئەتۆمی مۆدێرن کوژراون.
سەدان ساڵ برا هاودینەکانمان هەر بە ناوی خودا و ئیسلامەوە قڕمان دەکەن، جا ئەگەر لاپەڕەکانی مێژووی دوور و نزیکی نەتەوەکەمان

هەڵدەینەوە، تەنانەت ئەو مێژووەی کە دژمنی ناحەز و دەڵەق بە درۆو بووختان بۆی تۆمار کردووین، مخابن هەر هەمووی کوشتوبڕی کوردی ئێزیدی و یارسان و زەردەشتی و عەلەوی نەبووە، تەنانەت کوردی مسوڵمانی باوەڕداریش لەو هەموو تاوانی قڕکردن و کۆمەڵکوژییە بی بەش نەبووە، نەتەوەی کورد هەردەم پڕۆژەیەک بووە بۆ جینۆساید بەناوی ئایین و پشتکردن لە ئەخلاقی مرۆڤایەتی و هاوشاری و هاونیشتمانی، شەڕ فرۆشتنەکەی ڕۆژانی ڕابردووی گەڕەکەکانی ئەشرەفییەو شێخ مەقصود بەڵگەیەکی زیندوون بۆ گۆڕاندنەوەی پاشخانی مێژووی تاوانەکانی دەسەڵاتی فاشیزمی ئیسلامی نەتەوەسەردەستەکان لە کوردستاندا.

فەرەیدوون سامان

ڕێکەوتنی هەسەدە و حکومەتی دیمەشق!.. عوسمانی حاجی مارف

گرژیە سیاسی و سەربازیەکانی نێوان حکومەتی سوریا و هەسەدە بەشێوەیەکی بێوێنە پەرەیسەندوە، بەڵام لەهەمانکاتدا دانوستان لەنێوان هەردوولادا لە دیمەشق بەردەوامە.
سەرەڕای ئاگربەست لە حەلەب، لە دوای پێکدادانەکانی ئەم دواییە، دۆخەکە بە ناجێگیری ماوەتەوە و ئەگەری ئەوە هەیە زیاتر کڵپە بسێنێت، بەتایبەت بە لەبەرچاوگرتنی پابەندنەبوونی مەزلوم عەبدی، بە مەرجەکانی ڕێککەوتنامەی مانگی ئازاری ٢٠٢٥ کە لەگەڵ ئەحمەد شەرع واژۆکراوە، لەو رێکەوتنەدا شەرع دیمەشق بە تاکە چوارچێوەک دەزانێت بۆ هەر چارەسەرکردنێک، ئەمەش لە دنیای واقعدا بۆ هەسەدە و مەزلوم عەبدی قەبوڵ ناکرێت.
کاتێک وەزارەتی بەرگری سوریا و هەسەدە، فەرمانی ڕاستەوخۆیان بە هێزەکانیان دەرکرد کە تەقە ڕابگرن، دوای ئەو تێکهەڵچونە خوێناوییەی لە حەلەب ڕویدا، وەزیری دەرەوەی تورکیا داوایکرد لە “کوردەکان”، کە ڕێگری نەکەن لە یەکڕیزی و سەقامگیری سوریا!، ئەتوانین بڵێین ئەمە ئاماژەیەکی ڕاستەوخۆیە بۆ ئەو ڕۆڵەی که هێزەکانی سەربازی هەسەدە له باکور و ڕۆژهەڵاتی سوریا بینیان، لە

بەرگرتن بە هێزەکانی حکومەتی سوریا کە دەیانویست ئەو ناوچانە کۆنترۆڵ بکەن. لەهەمانکاتدا پارێزگاری حەڵەب، داوای لە هاوڵاتیانی مەدەنی و ئەندامانی کۆمەڵگەی مەسیحی کرد، کە لەنزیک ناوچەکانی پێکدادانەکاندا نیشتەجێن، بەشێوەیەکی کاتی خۆیان لە گردبونەوە و ئاهەنگێڕان بەدوور بگرن، تا ئەو کاتەی ناوچەکان پارێزراو دەبن و مەترسیەکان نامێنن.

گفتوگۆ و دانوستانەکانی نێوان حکومەتی سوریا و هەسەدە، بەردەوامن بە حساب تا ئەو کاتەی دانیشتنێکی سەرەکی دانوستان لە دیمەشق بەڕێوەبچێت، کە تائێستا کاتەکەی دیاری نەکراوە. گوایە ئەم دانیشتنە بە بەشداری نوێنەرانی سوپای سوریا و حکومەتی سوریا و هەسەدە بەڕێوەدەچێت، لەلایەن تۆماس باراک نێردەی تایبەتی ئەمریکا بۆ سوریا و هەروەها نوێنەرانی تورکیا چاودێری دەکرێت. هەروەها خولی پێشبینیکراوی دانوستانەکان، هاوکاتی سەردانیکردنی هاکان فیدان و وەزیری بەرگری تورکیا بوو بۆ دیمەشق، کە تێیدا دیداری ڕاستوخۆیان لەگەڵ ئەحمەد شەرع و ئەسەد شەیبانی، وەزیری دەرەوەی سوریا ئەنجامدا.

هەڵبەتە ئەم سەردانە، تایبەت بووە بە تاوتوێکردنی وردەکارییەکانی خولی داهاتوی دانوستانەکان، لەگەڵ هەسەدە و گەیشتن بە لێکتێگەیشتن لەسەر سیناریۆکانی دوای دانیشتنەکە، بەتایبەتی لە ئەگەری ئەوەی کە هەسەدە پێداگری لەسەر ڕەتکردنەوەی پابەندبونی تەواو بە ڕێکەوتننامەی ئازاری ٢٠٢٥ دەکات.

گفتوگۆی سەرەتایی، سەبارەت بە دیاریکردنی وادەی نوێ، کە بۆ کۆبونەوە و دەستپێکردنەوەی دانوستانەکان ئەنجامدرابوو، بەڵام ئەم پرۆسەیە توشی پاشەکشەی کتوپڕ بوو لەدوای پەرەسەندنی هێرشی هێزەکانی هەسەدە لە حەلەب و سەرهەڵدانی ئەو پێکدادانانەی، کە بە خوێناوی وەسفکران لەگەڵ یەکەکانی سوپای سوریا، ئاشکرایە دیمەشق پێیوایە ئەم بارگرژیە وەک پەیامێکی سیاسی و ئەمنی ڕاستوخۆیە لەلایەن هەسەدەوە، واتە ڕەتکردنەوەیەکە لە پەرەسەندنی فشارەکان بۆ پابەندبون بە ڕێکەوتنی مانگی ئازار، هەوڵێکە بۆ دەستکاریکردنی کارتەکان پێشئەوەی لەسەر مێزی دانوستان دابنیشن.

مەزلوم عەبدی دەڵێت، کۆبوونەوەی داهاتو نوێنەرایەتی خاڵێکی سەرەکی دەکات، کە ڕەنگە زۆرێک لە کارەکانی دواتری لەسەر بنیاتبنرێت، کۆبونەوەکە بەشێوەیەکی یەکلاکەرەوە ڕێڕەوی ڕووداوەکان دیاری دەکات، واتە یان ڕووبەڕووبونەوەی سەربازی بەرفراوان، یان گەیشتن بە لێکتێگەیشتنێکی نوێ کە پەیوەندی نێوان هەردوولا ڕێکبخاتەوە، بەڵام ئەمجارەیان لەدەرەوەی چوارچێوەی ڕێککەوتنی ئازاری ٢٠٢٥ەوەیە. دەڵێت، لەڕوانگەی سەرکردایەتی

هەسەدەوە، ئەم ڕێکەوتنە ئێستا بەشێوەیەکی کاریگەر پووچەڵە، لەبەرئەوەی چیتر کەمترین داواکارییەکانی هەسەدە بەدیناهێنێت، بە لەبەرچاوگرتنی ئەو پێشهاتە مەیدانی و سیاسیانەی کە لەدوای واژۆکردنییەوە ڕویداوە.

لەلایەکی ترەوە حکومەتی سوریا لایوایە بەهێزبونی هەسەدە، تەنها هەوڵێکە بۆ سەپاندنی واقیعێکی نوێ لە سوریا، بە پێچەوانەی خواستی باڵادەستی حکومەتی سوریاوەیە، ئەمەش وەڵامەکە بە زیادکردنی فشاری سیاسی و سەربازیی لەسەریان، پێش دانیشتنیان لەسەر مێزی دانوستان.

لەهەمانکاتدا ئاشکرایە، پرسی تێکەڵکردنی هێزەکانی هەسەدە لە پێکهاتەی سوپای سوریادا، چیتر کراوە نابێت بۆ گفتوگۆ و دانوستان، کە بژاردەی کۆتایی ستراتیژەکەیە، ئەو بژاردەیەی ئەحمەد شەرعیش پەسەندیکردوە، وەک بەشێکی سەرەکی لە هەوڵی پڕۆژەی یەکگرتنەوەی دامەزراوە سەربازی و درێژکردنەوەی دەسەڵاتی دەوڵەت بەسەر هەموو خاکی سوریادا.

پێکدادانەکانی ئەم دواییەی حەلەب و دەوروبەری، ڕووداوێکی گۆشەگیر یان تەقینەوەی کتوپڕی دۆخەکە نەبووە، بەڵکو دەرئەنجامی کەڵەکەبوی پێشهاتە سەربازی و سیاسییەکان بووە، کە ماوەیەک بوو هێزەکانی هەسەدە چاودێریان دەکرد، ئەم پێشهاتانە پەیوەستن بەو هەنگاوانەی کە سوپای سوریا بۆ دووبارە جێگیرکردنەوەی خۆی دەیخوازێت، لە نزیک سنوورەکانی ئەو ناوچانەی لەلایەن ئیدارەی خۆسەرییەوە، لە باکووری ڕۆژهەڵاتی سوریا کۆنترۆڵکراون. سەرکردایەتی هەسەدە بەوردی چاودێری پێشڕەوی یەکەکانی سوپای سووریا و جێگیرکردنەوەیان لە خاڵە هەستیارەکاندا کردووە، لە بەرکەوتنی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ لەگەڵ ناوچەکانی باکووری ڕۆژهەڵاتی سوریا، ئەمەش قەناعەتێکی پتەوی لەناو هێزی هەسەدەدا دروستکردووە، کە دیمەشق تەنیا جێگیرکردنەوەی بەرگری ئەنجام نادات، بەڵکو خۆی بۆ ئۆپەراسیۆنێکی سەربازی دژی هەسەدە ئامادە دەکات، ئەگەر پرۆسەی دانوستانەکانی ئێستا شکستی هێنا.

لەم چوارچێوەیەدا، دیمەشق دەیەوێت وێنایەکی وەها بدات بەسەر هەسەدەدا کە ڕێگری لە هەر هەوڵێکی جدی ئاوەدانکردنەوە و بنیاتنانی ژێرخانی نوێ دەکات، هەروەها دەرفەتەکانی دەستپێکردنی پڕۆژەی گەشەپێدان یان دەستپێشخەری گەشەپێدانی ئابوری و سیاسی بەردەوام سنووردار دەکات، یان بونی هێزێکی سەربازی لە دەرەوەی چوارچێوەی فەرمی دەوڵەت، ژینگەیەکی دوژمنکار بۆ وەبەرهێنان دروست دەکات و بەردەوامی بە ناسەقامگیری ئەدات، بۆیە دیمشق زیاتر جەخت لەسەر هەڵوەشاندنەوەی هێزەکانی هەسەدە دەکات لە ژێر ناوی پێکهێنانی هێزێکی یەکگرتو بۆ دەوڵەتی سوریا.

حکومەتی سوریا هەوڵدەدات یەکگرتنی دامەزراوەیی تەواو بەدەستبهێنێت کە دامەزراوەکانی دەوڵەت بەپێی پرەنسیپی سەروەری ناوەندی ڕێکبخاتەوە، لەهەمانکاتدا فۆرمێک لە لامەرکەزیەتی ئیداری دەدات بە دانیشتوانی ئەو ناوچانە. بەڵام لەبەرامبەردا هەسەدە مۆدێلێک پێشنیار دەکات کە نزیکترە لە نیشتەجێکردنی تەواوەتی سەروەت و سامانی سەربازی و مەدەنی خۆیان لە چوارچێوەی دەوڵەتێکی لامەرکەزیدا، ئەمەش گەرەنتی پاراستنیان و بەردەوام بوونیان مسۆگەردەکات، بەتایبەتی کە هەسەدە، وەک قەوارەیەکی یەکگرتوو لەناو دەوڵەتی سوریادا بمێنێتەوە، بەبێ ئەوەی ببێتە بەشێکی دانەبڕاو لە پێکهاتەی دامەزراوەیی دەوڵەتی سوریادا.

پێدەچێت خولی داهاتوی دانوستانەکان ببێتە خاڵێکی وەرچەرخان لە پەیوەندیەکانی نێوان دیمەشق و هەسەدەدا، واتە یان دەبێتەهۆی یەکلایکردنەوەی کۆتاییەک کە بەپێی مەرجەکانی حکومەت یەکگرتویی تەواو بسەپێنێت، بەدەوری ئەمریکا و سوریا، یان ئەگەر دانوستانەکان شکستیان هێنا، ململانێی سیاسی و تەنانەت شەڕی سەربازی فراوانتر ڕوبدات.

لە نێوان ئەم دوو ئەگەرەدا، چاوی ئەکتەرە ناوچەیی و نێودەوڵەتیەکان، بەتایبەتی ئەمریکا و تورکیا، لەسەر دیمەشق جێگیرە، هەموو لایەنەکان بە خۆپاراستن لە خلیسکان بە ڕوبەڕوبونەوەی ئاشکراو شەڕی ناوخۆ دەڕوانن، کە بە یەکێک لە ئاڵۆزترین و هەستیارترین دۆخی سوریا و ناوچەکە وەسفی دەکەن.

ئیدارەی ئێستای سوریا هەوڵدەدات سیستەمی سیاسی خۆی جێگیر بکات، ڕێگایەک کە خواستەکانی لەگەڵ بەرژەوەندی هەندێک ئەکتەری ناوچەیی و نێودەوڵەتیدا بگونجێنێت، بەڵام بژاردەکانی دیمەشق بە گەیشتن بەم ئامانجە هێشتا سنووردارە، بەکردەوە لە گفتوگۆ و دانوستاندا قەتیس ماوە و ئاراستەیەکی یەکلاکەرەوە لە نێو ناکۆکیەکان و دابەشبونی سوریا بۆ چەند ناوچەیەک و دەسەڵاتی ئەحمەد شەرع، فرسەتی بە سەقامگیری نەهێشتەوە.

هەوڵدان بۆ ڕادەستکردنی قۆناغ بە قۆناغی ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی هەسەدە، دەستپێکردن لە پارێزگای دێرەزۆرەوە، لەوانەش ڕادەستکردنی کێڵگە نەوتیەکانی و تەواوکردنی ڕێککەوتنی حەلەب سەبارەت بە گەڕەکەکانی ئەشرەفیە و شێخ مەقسوود، هەروەها ڕێککەوتن لەسەر پێکهێنانی تێکەڵبونی یەکەی سەربازی هەسەدە و سوپای سوریا، ئەم سیناریۆیە پاڵپشتی ئەمریکای هەیە و نێردەی تایبەتی سەرۆکی ئەمریکا، تۆماس باراک، بە بژاردەیەکی واقیعی و جێبەجێکراو دەزانێت. ئاشکرایە سیناریۆیەکی لەم چەشنە ئەو ڕێڕەوەیە کە سنووردارکردن یان کۆتایی دەوری هەسەدەی لێدەکەوێتەوە.

لەلایەکی ترەوە لەسەر بنەمای پاراستنی دۆخی ئێستای سوریا، واتە بەردەوامبونی چەقبەستوویی و کەمکردنەوەی گرژییەکان، بەتایبەتی نێوان ئەنقەرە و هەسەدە هەروەها لە نێوان دیمەشق و تەلئەبیب، ئەمەش ڕێگایەکە ئەمریکا لە ئێستادا پاڵپشتی دەکات. لەهەمانکاتدا پێشبینی ئەوەش دەکرێت کە داڕمانی پڕۆسەی دانوستان و کردنەوەی دەرگای ڕووبەڕووبونەوەی سەربازی و شەڕی ڕاستەوخۆی نێوان هەسەدە و هێزەکانی حکومەتی سوریا بەردەوام بێت، بەڵام بۆ ئەحمەد شەرع سەختە بتوانێت بەم ڕێگەیە بەهێزی سەربازی بە درێژکردنەوەی کۆنترۆڵی دەوڵەت بەسەر هەموو خاکی سوریادا بەکاری بهێنێت.

لەهەمانکاتدا مێژووی دەخالەتی سیاسی ئەمریکا لە هەر شوێنێکدا، پڕ بووە لە داسەپاندنی کۆنەپەرستی و فەراهەمهێنانی نائارامی و گێژاوی سیاسی، هەروەها شکست هێنان بە هەر ڕێکەوتنێک کە بەرژەوەندییەکانی خۆی تیا بەرجەستە نەبینێت. لەم نێوەدا سیاسەتی ئەمریکا نەک بەرهەڵستی یەکگرتویی سوریا لە ژێر دەسەڵاتی تەواوی ئەحمەد شەرعدا ناکات، بەڵکو بە ئاراستەیەکی ئەرێنی و رولەپێش مامەڵەی دەکات بە یەکلاییبونەوەی تێپەڕاندنی ئەو گێژاوە سیاسییەی بەسەر دۆخی سیاسی ئێستای سوریادا زاڵە، گەر کۆتایی پێگەی هەسەدەشی لێکەوتەوە!.

ڕۆژئاوا چ دەرسێک لە تراژیدیای حەلەب وەردەگرێ؟.. ئاسۆ کەمال

هێرشی تاوانکارانەی جۆلانی و دەسەڵاتی کۆنە داعشیانەی “هيئة تحرير الشام” ،کە ئێستا بەناوی حکومەتی سوریاوە لەسەر کارە، هێرشی ناڕاستەوخۆی دەوڵەتی تورکیایە. ئەم هێرشەی حەلەب تەنیا یەکێک لە ئاکامەکانی مامەڵەی تورکیایە لەگەڵ ئەمریکادا کە لەسەر سوریا کردویەتی. مامەڵەی ئەوەی کە تورکیا؛ دەسەڵاتی ئیسلامیە سونەکانی سوریا لە ژێر چەتری سەربازی ئەمریکادا دەهێڵێتەوە، ئەگەر تورکیا ڕێگری لەبەردەمدا نەبێ بۆ بەرتەسککردنەوەی سنوری دەسەڵاتی ئیدارەی ڕۆژئاوای کوردستان.

هەدەسە هەر سودێکی هەبوبێ لە ڕابردوودا بۆ ئەمریکا، ئەوا ئێستا

ئەم هاوسەنگییە گۆڕاوە و ئەولەویەت لای ئەمریکا حکومەتەکەی جۆلانییە، نەک هەدەسە. لەبەرئەوەی جولانی دەتوانێ هێزە داعشیەکانی وەک خۆی کۆنترۆڵ بکا و ئەمەش بۆ ئارامی هێزەکانی ئەمریکا لە سوریادا پێویستە.
بۆ ئیسرائیلیش کۆنترۆڵی ڕۆژئاوای سوریا گرنگە، نەک ڕۆژهەڵاتی سوریا. لەسایەی ئەم گۆڕانکاریانەی سوریای دوای "ئەسەد"دا، ئیسرائیل و ئەمریکا زیاتر دەتوانن پڕۆژە هاوبەشە ئابوری و ئەمنی و سەربازیەکانیان لەگەڵ سعودیە و دەوڵەتانی عەرەبی و کەنداو نەخشە ڕێژبکەن. هەربۆیە هەردوولایان هیچ ڕێگریەکیان نەکرد لەو کوشتارەی کۆنە داعشیەکانی جۆلانی لە حەلەب دژ بە گەڕەکە کوردەکان و هەدەسە کردیان.

لە تەجروبەی شکستی حەلەبدا هەدەسە و خەڵکی ڕۆژئاوا و کوردستانی سوریا دەبێت ئایندەی ئەم نەخشە و پلانەی تورکیا و جۆلانی ببینن، کە خوازیاری کۆنترۆڵی هەموو ڕۆژئاوا و دەسەڵاتن لە کوردستانی سوریادا. مانەوە لەسایەی ڕێکەوتنی ١٠ ئازار و قسەی مافی کەمینەکان دەدرێت، نەک هیچ گرەنتیەکی تێدانیە بۆ دابینکردنی مافەکانی خەڵکی کوردستانی سوریا، بەڵکو ئەو ڕێکەوتنە خۆی ئامڕازێکە بەدەستی ئەم دوو هێزەوە، تورکیا و جۆلانی، تا هێرشی بەردەوام بکەنە سەر ڕۆژئاوا لەژێرناوی جێبەجێکردنی مادەی ٤ ڕێکەوتنەکەدا کە دەڵێ " تێکەڵاوکردنی هەموو دامودەزگا مەدەنی و سەربازیەکان لە باکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا لە چوارچیوەی ئیدارەی دەوڵەتی سوریادا، لەگەڵیشدا خاڵە سنوریەکان و فرۆکەخانە و کێڵگەکانی نەوت و غاز".
تورکیا، ڕۆژئاوای کوردستان وەک بەشێک لە پرۆژەی "نەمانی تێرۆر"ی خۆی سەیر دەکا، کە خوازیاری کۆتایی هێنان بە هەر هێزیکی چەکداری سەر بە پەکەکە یە لە ناوچەکەدا. حکومەتی تورکیا، لە سایەی ناسەقامگیری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ونەخشەی نوێی ئەمریکادا، بەدوای پاوانخوازیی ناوچەییەوەیە. وەک هێزێکی ناوچەیی لە سوریا و کوردستانی عێراق و ناوچەکە درێژە بە دەستدرێژیە سەربازی و سیاسیەکانی دەدا و لەبەرشەوە دەیەوێ ڕێگریە ناوخۆییەکانی "تیرۆر"ی سەربازی پەکەکە لەبەردەم خۆیدا لابەرێ. هەربۆیە بە پێچەوانەی بانگەشەی "ڕێگاچارەی دیموکراسی" ئەجۆلانەوە، دەوڵەتی ئێستای تورکیا خەونی دیموکراسی نیە، بەڵکو خەونی ئیمپراتۆری ناوچەکەی کردۆتە ئامانجی ئەم قۆناغەی.
جۆلانی و حکومەتەکەی، بەهەمان چەشنی هێزە شیعەکانی عێراق کە حەوشەی پشتەوەی ئێرانن، ئەمانیش داردەستی تورکیان. هەربۆیە خەڵکی

ڕۆژئاوا و هەدەسە دەبە لە خەیاڵی "پرۆژەی ئاشتی و دیموکراسی سوریا" و "هاوپەیمانی ئەمریکا"دا غافڵگیر نەبن. بەستنەوەی ئایندەی ڕۆژئاوا بە "پرۆسەی ئاشتی" تورکیا یان بونە پاشکۆی دەوڵەتی جولانی، هیچ ئایندەیەکی ئارام و دابین بونی مافەکانی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی ڕۆژئاوای تێدانیە.
تراژیدیای شکستی حەلەب ئەم دەرسەی بە ڕۆژئاوای کوردستان خستەڕوو کە خەڵکی کوردستانی سوریا؛ پێویستە کاربکەن بە ڕەسمی کردنەوەی ئەو دەسکەوتانەی ئێستا وەک ئەمری واقیع هەیانە، ئەگەر نا هەمیشە لەبەردەم دوبارە بونەوەی ئەم تراژیدیای هەزە دەندانەدا دەبن.

خاڵی بەهێزی خەڵکی ڕۆژئاوا لە بەرگری بەکۆمەڵیاندایە. ئەم هێزە کۆمەڵایەتیە دەبێ نەخشێکی سەربەخۆی بە ئایندەی سیاسی ڕۆژئاوا هەبێت، تا بتوانن پڕۆژە و نەخشەکانی تورکیا و جولانی، کە دایان ناوە بۆ کۆنترۆڵی ڕۆژئاوای کوردستان بەرپەرچ بدەنەوە. خەڵکی ڕۆژئاوای کوردستان و بەرەنگاریان دژی ئەم نەخشە داگیرکارانە و خەباتیان لە پیناو ئازادیدا جێگای پشتیوانی سەرجەم خەڵکی ئازادیخوازی کوردستان و ناوچەکە و جیهانە. ئەم ڕوداوە جارێکی تر پەردەی هەڵماڵی لەسەر ئیسلامی سیاسی لە هەرێمی کوردستان، وەک یەکگرتوی ئیسلامی و بزوتنەوەی ئیسلامی و مەلا لایەنگرەکانی تورکیا و جولانی، کە چۆن ئەم هێزانە لەبەرەی داگیرکەران و دژی ئازادی خەلکی کوردستاندا ڕاوەستاون.

ئاسۆ کەمال

لەبارەی پەلاماری هەڤیانەی سەر هەردوو گەڕەکی شێخ مەقسودو ئەشڕەفیەی حەڵەب!؟.. تاهیر

عیسا

ڕوداوەکانی هەفتەی ڕابردووی حەڵەب و پەلاماری وەحشیانە بۆسەر هەر دووک گەڕەکی کوردنشین، ئەشڕەفیەو شێخ مەقسود، ئەگەر لەلایەک نموونەیەک لەوەحشیگەری ئەودەستەو باندە تیرۆریستە ئیسلامیانەمان پیشان دەدات کە مشتاقی ڕژتنی خوێنی هاوڵاتیانی کوردزمانی ئەو دوو گەڕەکەبوون، کە لەلایەن حکومەتی کاتی عەڕەب فاشیست-ئیسلامی ئەمەوی سەر بە جۆلانی تیرۆریست و فاشیزمی تورکیای میراتگری ئیمپراتۆریەتی عوسمانی، لە ژووری عەمەلیاتێکی هاوبەشدا، وەک بڵێن پلان بۆ ڕزگارکردنی غەززە لەدەستی بکوژی هەزاران ژن ومناڵی بێتاوان لەو شارەدا، داد□□ژن، دوو گەڕەکی شارنشین کە بۆ زیاتر لەدەساڵ بوو لەدژی دەستەو تاقمی تیرۆریستی جۆراو جۆری ناو ئەو پێگە جوگڕافیە پڕ لە تڕاژیدیاو کوشت و بڕینەدا، بۆ بەرگریکردن لەخۆیان و مانەوەی فیزیکیانەیان، خۆیان چەکدارو ڕێکخستبوو، لەو پەلامارە هەمەجیانەیەی کرایە سەریان ژمارەی ش□□قانەکانیان لە چەند سەد کەسێک تێپەڕی نەدەکرد، کەچی دوو دەوڵەت بە حەشاماتێکی دەیان هەزار لە مر□قی دڕندەو خوێنخۆرو بارگاوی بەئایدیۆلۆجیای توندڕەوانەی ئیسلامی و بەپاڵپشتی دەیان تانک و کاتیۆشاو هاوەن ودرۆنی جاسوسی و بکوژو خۆکوژی هەردوو دەوڵەت و هاوکاتیش وەگەڕخستنی ماکینەیەکی زەبەلاحی ئیعلامی فاشیستی عەڕەبی و تورکی جۆراوجۆر کە ژەهریان دەکرد، بەعەقڵی ساویلکانەی عەڕەبزمانی حەڵەب و سوریاو جیهانی عەڕەبیداو لەدژی دوو گەڕەک وەک هاوپەیمانی ئیسڕائیل ودوژمنی لەمێژینەی عەڕەب و ئیسلام و سوریا پیشان دەدران، دواجار تواندرا، ئەو دوو گەڕەکە بەپێی پلانێکی لەمێژینەی پێشتردارێژراوو کارلەسەرکراودا، داگیربکەن. لەدیوێکی دیکەشدا وەحشیگەریی دنیای زاڵمانەی ئەم سیستەمە جیهانیەی ئەمڕۆمان پیشان دەدات، کە لەمامەڵەو سەوداکانیاندا، مر□ق□ ه□رە بێتاوانەکانی وەک پشکەخێر تێدا دەکرێتە قوربانی.

بەرلەو ڕوداوە کۆبونەوەکان لەلانکەی دنیای بەناو دیموکڕاسی ڕۆژئاوادا وەڕێخران، ڕێککەوتنێک لەپاریس بۆ تەتبیعی عیلاقات لەنێوان (ئیسڕائیل)، بکوژی هەزاران لەمر□قی بێتاوانی غەزە، و حکومەتەکەی ئەحمەدجۆلانی، بەچاودێری ئەمریکاو فەڕەنساو بەئاگایی دەستەخوشکەکەیان تورکیای فاشیستدا ڕێککەوتنێکی ئەمنی ئیمزاکراو هەرلەوێدا جۆلان و جنوبی سوریاو هەردوو گەڕەکی شێخ مەقسودو ئەشڕەفیە سەوداو مامەڵەکران، ئەو ڕێککەوتنە دەستی ئەحمەد جۆلانی جولان فرۆش و تورکیای ئاوەڵاکرد، بۆ جێبەجێکردنی مەرامی

فاشیستیانەی خۆیان لەدژی ئەزمونی باکورو ڕۆژهەڵاتی سوریا، کە بۆماوەیەکە خەونی لەفاشیستە عەڕەب و تورکەکان زڕاندووە، هاوکاتیش لەدوای بەئاکام گەیشتنی ئەم تاوانە جینۆسایدئاساییەدا، لەڕێگای وەزارەتی دەرەوەی سوریادا سوپاسگوزاری هەریەک لە ئەمریکاو بەریتانیاو فەڕەنساو سعودیەو قەتەڕو تورکیا و مەسعودبارزانی کرا، کە بەپێی لێدوانی وەزارەتەکە هاوکاربوون و ڕۆڵیان بینیوە لەسەقامگیری سوریادا، ئەوەی شایانی باسە هاوزەمان لە جەرگەی هێرشی سەر ئەو دووگەڕەکەشدا، ئەحمەد جۆلانی و مەسعودبارزانی پەیوەندییەکی تەلەفۆنییان ئەنجام دا، بارزانی بەبێ ئەوەی مەترسیەکانی ئەو کۆمەڵکوژیەی لەئارادابوو کەلەلایەن ئەو دەستەو تاقمە تیرۆریستانە دەکرایە سەر ئەو دوو گەڕەکە لەبەرچاوبگرێت و، ناڕەزایەتی دەربڕێت، سوپاسی ئەحمەد شەرعی کرد.

نووسینگەی مەسعوود بارزانی، سەبارەت بەو پەیوەندییە تەلەفۆنیی□ی بارزانی و ئەحمەد شەرع سەرۆکی حکومەتی کاتی سووریا بەو جۆرە بڵاوکرایەوە.

بەگوێرەی ڕاگەیاندراوەکە، لە میانی پەیوەندییە تەلەفۆنییەکەدا باس لەوەکرا کەدوایین پێشهاتەکان و بارودۆخی سووریا تاوتوێ کران، لە ڕاگەیاندراوەکەدا ئاماژە بەوە کراوە کە بارزانی ڕەزامەندی خۆی لە لێدوانەکانی ئەحمەد شەرع سەبارەت بە کورد دەربڕیوە و سوپاسی کردووە.

ئەوەی جێگای سەرنجە ئەو پەیوەندییە لەکاتێکدا بوو، کە ماوەی چوار ڕۆژبوو گرووپە تیرۆریستەکانی سەربە ئەحمەد شەرعو تورکیا، لە گەڕەکەکانی شێخ مەقسوود و ئەشرەفیە هێرشی کۆمەڵکوژیان دژی خەڵکی ئەو دوو گەڕەکە، ئەنجام دەدا.

ئەمەش ئەوە دەردەخات مەسعودبارزانیش لەم پلان و سەوداو مامەڵانەی دژی ئەودوو گەڕەکە کوردیەکرا بەشێک بوو لەسیناریۆی ڕەش نەک سپی، بۆ پشتگیری ئەم بۆچونەشم، ئێستا کەناڵی ئەلشەمسی عەڕەبی سەر بەدەسەڵاتی پارتی خەریکن چاوپێکەوتنێک لەگەڵ ئەحمەد جۆلانی(شەرع) ئەنجام دەدەن، کەهێشتاش دیمەنە دڵتەزێنەکانی پەیوەست بەم ڕوداوەو ڕفاندنی دەیان کوڕو کچ و کوژرانی دەیان کەسی بێتاوان و هەڕەشەو تۆقاندن و بێڕێزی کردن بەرامبەر بەهاولاتیان بەتایبەت بەرامبەر ژنان، کەداعش لەسەردەستی جوامێری و قارەمانێتییان، هەم خۆیان وهەم ئاڵاکەیان لەژێر ناوی لائیلاها ئیلەڵا و محم□م□د ڕەسولەڵا، کەوتە ژێر پێو پێڵاوەکانیانەوە، وەهەروەها بەتایبەتیش بێڕێزیکردن بەتەرمی ژنە تێکۆشەرێکی گیانبەختکردووی ئەو گەڕەکە بەناوی دەنیز و خستنە خوارەوەی لە باڵەخانەیەکی چەند قاتیداو وتنی ڕستەی نەشیاو لەبەرامبەریدا، ڕیسوایی وشەرمەزارییە بۆ کەناڵی ئەلشەمس و

ستافەکەی کە تاوانبارێکی وەک ئەحمەد شەرع لەم ساتە وەختەدا چاوپێکەوتن وڕوماڵ بکات و لەڕێگای ئەم کەناڵەوە چەواشەکاری بکات و خۆی وەک دۆستی خەڵکی ئازادیخوازی کوردستان نیشان بدات.

تاهیر عیسا /12.01.2026

لەمسەر و لەو سەریش. شیعری نەوزاد بەندی

بۆ / سۆز

ئێمە ئەوانەین
تاکو نان کەڕوو لێی نەدا،
نایدڕ□ین بە مەڕ ..
تا گەنم ژەنگ نەکا،
نایدڕ□ین بە کۆتر ..
چەڵتوک بۆخاک بوو ..
کە ماش کون کون بوو ..
برنج ئەسپێی کرد..
کە هەنجیر ترشا ..
کرم بەناو ئاردا،
وەک سوپا ڕێی کرد ،
جا بەز□یمان دێتە کوڵ و جۆش،
ئەیدەین بە گەدا

★ ★ ★

تازە دوو ژمارە،
نابن بە تۆ و من ..
هەرگیزا و هەرگیز ..
هیچ ئامرازێکی پەیوەندی، ئیتر ،
لە نێوانمانا، نا بێ بە قەفیز ..

★ ★ ★

ئەزانم لە پاڵ تۆپەڵێ وشەی
تێپەڕ و .. ناوی
ساختە و دیواری
خەریتەی چاو و
مۆری ئەنگوست و ..
پەیجی پریڤەیت،
خۆت مەڵاس داوە و
بۆ من ئەڕوانی ..
بەس مافی خۆتە ،
کە تۆیش بزانی ..
ویستم پێت بڵێم :
خانەنشین بووم !

★ ★ ★

لە دیار هیچ شتێ قەت دانەماوم،
ئەوەندەی لە دیار تۆ دامام، ئازیز ..
دواجار هیچیشم نەکەوتە بەرچاو ..
تەنها چاوشارکێ و
هەندێ چاو و ڕاو ..

★ ★ ★

وێنەکەت کێشام ..
ئاگام لێ نەبوو ..
بەو هەموو ڕەنگە تۆخ و
کۆنەدا،
ڕۆحت هەڵکێشام ..

★ ★ ★

گەر پێکیشەوە بووینایە، ئازیز ..
یان لەسەر پردێ، هاژەی ڕووبارێ بۆی ئەڕوانین و شەوگار دادەهات ..
یان لەسەر گردێ، چەپکێ تریفەی مانگ لێی ئەداین و
جا خۆر هەڵئەهات ..

★ ★ ★

تەنيايى لـە هەمووما نا،
كوتلـەيـەكى گەورەى هەيـە ..
زۆربەى كورسێكان هى ئەون ..

⋆ ⋆ ⋆

لـە بيرتـە نەخشەمان دا نا،
بۆ ئەوەى يـەكتر نەبينين..؟
دنيا يـەك قسەمان ئەكرد،
بۆ ئەوەى يـەكتر بێدەنگ كەين..!
لـەسەر يـەک ڕێ بووين ،
ئەيشمانووت :
تـۆ به ڕێى خۆت
من بە ڕێى خۆم …

⋆ ⋆ ⋆

جاران دوو مناڵى قەبارە گەورە ..
بۆنى بنێشتى بۆبى و دارچينيى ..
ئێستا دوو پيرى قەبارە بچووک ..
لـەناو زريانى دين و بێ دينيى ..

⋆ ⋆ ⋆

قەت لـە بيرم ناچێتەوە،
عەسرێک ، كام جلە تازە بوو،
لـەبەرم كرد ..
هاتم بۆ كۆڵانـەكەتان ،
بۆ ئەوەى نەتبينم، ..ئازيز !

⋆ ⋆ ⋆

تـۆ لـە ماڵ مەيـەرە دەرێ ..
منيش ڕوو ناكەمەوە ماڵ ..
بەو جۆرە ئيتر
كورسى و مێز و كوپ و قاوە و گەشت و سەفەر
با بۆ خۆيان سير بخۆن و
زۆڕنا لـێدەن ..

⋆ ⋆ ⋆

هاتم بۆ کۆڵانەکەتان ،
تا سەیری بەرپێی خۆم بکەم ..!
لە بیرت دێ،
ووتت وەرە بۆ کۆڵانە شێدارەکەی با بەگەورە ..
لە نزیکی ڕەیحانەیە ..؟
کە ویستم بێم، ووتت مەیە..!!
ووتم نایەم بۆ غەز□ل□نوس،
ووتت سەعاتێ زیاترە،
دوو قاوەم داواکردووە و ..
سارد بوونەوە، جێیان دێڵم
هەزار ئەفسوس ..!!
٭ ٭ ٭

غەز□ل□نوس و .. ڕەیحانە و ..
کافێیەک نەما،
یەکتری تیا تیرۆر نەکەین ..
چەندێ سەلەفیی بووین، ئازیز !
وەک دێڕ پڕبووین لە خاڵ و نیشانەی پرسیار ..
لە هەڵەی چاپ و فاریزە ..
ووتت با بچین بۆ موسڵ،
بەڵام من باوکم ئەهێنم ..
تۆیش بیهێنە..!
ئەمە گەشتە یان کۆبوونەوەی باوکان ..
یان ئەشکەنجەدان بوو ..؟ ئازیز ..

٭ ٭ ٭
بە دەست خۆم نییە ،
بەفر تۆم بیر ئەخاتەوە ..ئەمساڵیش ..
دەرگای هەموو ئەو شارانە ئەکاتەوە ،
بە تەمابووم تیایانا بژیم و
نەژیام ..
نازانم بۆ وا ئەزانم
تەنها بەفر نێوانمان چاک ئەکاتەوە ؟؟!

٭ ٭ ٭

هەر ووتمان ئەوا ئەگەین و
هەر نەگەیشتین ..

گوایا ئیتر تێ ئەگەین و
تێیش نەگەیشتین ..

* * *

نازانم من درەنگ کەوتم ،
تۆ زوو هاتی ؟
من پێش وەخت گەیشتم ،
یاوەخود تۆ نەهاتی .. ؟
تۆ هاتیت و ..
من ڕووداوێ بەستمیەوە ؟
نازانم .. نا
شتێ تۆی لە من وون کرد و
منیشی لە تۆ شاردەوە ؟
نازانم ..نا
بەڵام ئیتر ئەوەبوو ئەو قاوەیەمان به یەکەوە نەخواردەوە ..!!

مرۆڤایەتی.. شیعری کەنعان مدحەت

پێشکەشە بە کچە شەڕڤانی عەفرینی..

دەنیز خان
خەوێکی بێ بەراورد ترسناک و دژوار بوو
لە جێی هەڵدانی دەسکە گوڵ
لاک هەڵدەیت و
خەون بە کەژاوەی بە ڕێ و
لە پێشوازی،
حوری□ هەناردەکانی خوا شایی بگێڕی.
چۆن پەیکەری بێ گیان، لەگەڵ زیندووی
بە گیان
لە یەک و هەمان تابلۆدا
بەرجەستە و نمایش دەکەی؟

بۆ خودی جۆگە لەگەڵ ئەو ئاوەی پیایا
دەچێ
هەمان دڵ و
هەر هەمان جووڵەی پشوو نەزانە؟
وەک چۆن مردوو بە زیندوو بەراورد ناکرێ
شەو بە ڕۆژ و تاریکی بە ڕۆشنا و
خەم بە خۆشی..
ئاوا، ئاو، بە لایانەوە
بە ئاوە زەمزەم بەراورد ناکرێ!
لە چەرخە ژمارەییەکەتدا
چاوم بە یەک نایە
نەبا خەوی دوبارە کراوەی دەنیز ببینم
تۆیش خۆت بخەرە جێی دەنیز
لە چینەکانی ئاسمانتەوە خۆت هەڵدەرە خوار
مر□قایەتی هەر ئەوەندەت بۆ فرمێسک دەڕژێ و
پرچ دەڕنێ و لە سنگی دەدات

تۆیش خۆت.. تۆیش خۆت
هەڵدەرە خوار

لە کەناری سپێدەیەکی بەفراویدا.. وریا مەعروف

لەناو کڕێوەی ئەم بێدەنگییە چڕەدا،
بەفر.. وەک سرووتێکی سپی
دێتەخوار و
هەموو ڕەنگەکانی زەوی لەناو خۆیدا دەتوێنێتەوە.
تۆش لەم هەراو زەنایەی غەریبیدا،
ئەو کەنارە کپەیت
کە پەرتەوازەیی منی تێدا کۆبووەتەوە.

تۆ نیشتمانێکی هێندە لەسەرخۆیت،

من.. وەک گەردیلەیەکی سەرگەردانی بەفر
لەسەر شانی دڵنیاییت دەنیشمەوە؛
ئارامییەکەت، تەنها بێدەنگی نییە،
ترپەیەکی هێمنی ڕووحە..
درزەکانی نێوان من و ژیان پڕ دەکاتەوە،
وەک ئەوەی لە پەنای ئەم سپێتییەدا
تازە.. بەفر فێری گۆرانی گوتن بووبێت.

تۆ وەک تەمێکی سپی
تک تک دەچێتە ناو کونجە تاریکەکانی یادگەم،
تینوێتیی ساڵانێکی تەمەن دەشکێنێت و
تەمومژی ماندوێتیم دەشواتەوە.
تۆ ئەو هەورەیت کە ناگریت،
بەڵکوو بەسەر وشکانیی ڕۆحمدا..
نەرمەبارانی میهرەبانی دەبارێنیت.

ئێستا.. کە شار بووەتە پەڕەیەکی سپی و نەنووسراو،
دەزانم خۆشەویستیت، ئەو ڕیتمەیە کە هەناسەم پێ دەگرێتەوە.
وەک چۆن بەفر زەوی لە باوەش دەگرێت و
ڕازەکانی ژێر باڵی خۆی دەشارێتەوە،
منیش ئاوا لە پەنای تۆدا..
لەو پەڕی سەرمادا، شکۆفەی گەرمییەکی ئەبەدی دەبەم.

ئێمە پێکەوە..
وەک یەکەمین تیشکی خۆر دوای بارینی بەفر،
مانایەک دەبەخشین بەو بێدەنگییە چڕەی
کە ناوی “پێکەوەبوون”□□.

لەو رۆژەوە کە تۆ رۆیشتـــوی..
کاوەی خەسرەوکاوانی

لەو رۆژەوە کە تۆ رۆیشتوی
ژیانی من مەرگەساتە

دڵم بلبول تێ ی ناخوێنێ
جیهانێکی کش و ماتە

▪ * *

نە خەندەو نە پێکەنینی
نە دەنگ و رەنگی ئاوازێ
نە نەغمەی بولبولی عاشق
نە سەدای تاڤگەو سازێ

▪ * *

لەو رۆژەوە لە پاکەوتووم
کە دڵ مەحکومی هیجرانە
خەمان پاڵ بە خەمان دەنێنن
بەهارم گەڵا رێزانە

▪ * *

لەو رۆژەوە نیە رۆژی
سپێدەی تیا بێتەوە
کە تۆ رۆژان و شەوان بیت
چۆن تۆی ل□ بیر دەچێتەوە

▪ * *

جاران خەندەی سەرلێوم بوم
ئێستا خەمی سەر روخساری
ساڵان دەڕوا و تۆ لە رۆحم
گولستان نیت خۆت بەهاری
6/12/2022

▪ kawa_kiwiny@yahoo.co.uk